

Medijsko izdavaštvo u Hrvatskoj s naglaskom na kulturu čitanja

Živković, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:322259>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-10-26**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Ivana Živković

MEDIJSKO IZDAVAŠTVO I KULTURA ČITANJA U
HRVATSKOJ

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2016.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti

Diplomski studij novinarstva

MEDIJSKO IZDAVAŠTVO I KULTURA ČITANJA U
HRVATSKOJ

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc.dr.sc. Sanjin Dragojević

Studentica: Ivana Živković

Zagreb, 2016.

Izjavljujem da sam diplomski rad „Medijsko izdavaštvo i kultura čitanja u Hrvatskoj“, koji sam predala na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Sanjinu Dragojeviću, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16 – 19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

3. SADRŽAJ

1. POPIS ILUSTRACIJA.....	
2. UVOD.....	1
3. TEORIJSKI OKVIR.....	3
3.1. Definiranje pojma nakladnika, knjige i izdavaštva.....	3
3.2. Povijest knjige i razvoj nakladništva u Europi do 21. stoljeća.....	3
3.2.1. Nakladništvo u 21. stoljeću.....	5
3.2.2. Ekonomska vrijednost knjige.....	8
3.3. Pojava i definicija elektroničke knjige.....	8
3.3.1. Prijeti li elektronička knjiga klasičnom izdavaštvu?.....	9
3.3.2. Usporedba izdavaštva u Sloveniji i Hrvatskoj.....	11
3.4. Čitateljske navike.....	12
3.4.1. Istraživanja o čitateljskim navikama.....	13
3.4.2. Sajmovi, Noć knjige te Knjižne večeri kao način poticanja čitanja.....	14
4. DRUŠTVENI KONTEKST I ZNAČAJ RAZVOJA KULTURE ČITANJA U HRVATSKOJ.....	17
4.1. Istraživačke hipoteze.....	18
4.2. Metodologija istraživanja.....	18
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA O KULTURI ČITANJA TE INTERPRETACIJA DOBIVENIH REZULTATA.....	19
6. ZAKLJUČAK.....	33
7. LITERATURA.....	34
8. PRILOZI.....	35
8.1. Anketni upitnik.....	35

1. POPIS ILUSTRACIJA

Grafikon 1. Spol ispitanika

Grafikon 2. Dob ispitanika

Grafikon 3. Stručna sprema ispitanika

Grafikon 4. Najzastupljeniji medij kod ispitanika.

Grafikon 5. Broj pročitanih knjiga u godinu dana

Grafikon 6. Kupljene knjige u posljednjih godinu dana

Grafikon 7. Zbirke kućnih knjižnica

Grafikon 8. Kriterij odabira knjige

Grafikon 9. Motivacija na kupnju knjiga

Grafikon 10. Čitateljski ukus

Grafikon 11. Pridavanje pozornosti domaćim ili stranim autorima

Grafikon 12. Poznavanje pojma elektroničke knjige

Grafikon 13. Čitanje elektroničkih knjiga u posljednjih godinu dana

Grafikon 14. Mišljenje ispitanika o razini kulture čitanja u državi

Grafikon 15. Motivacija ispitanika na učestalost čitanja (otvoreno pitanje)

1. UVOD

Od davnina, čovjeku je knjiga predstavljala utočište od svakodnevnog života, kroz nju se razvijao vlastiti intelekt, služila je kao sredstvo učenja, ali i razonode. Uz knjigu su se otkrivale povijesne činjenice, s njom se utjecalo na mišljenja javnosti, kroz nju su osvijetljeni politički i važni povijesni događaji. S druge strane, knjiga služi i za osobne užitke i nerijetko se s njom može otputovati u daleke zemlje, istražiti više o životnim pričama, ovisno o preferencijama čitatelja. No da bi jedna knjiga dospjela u ruke čitatelja, potrebno je proći kroz dugačak lanac proizvodnje. I tu se dolazi do nakladništva i izdavaštva.

Izum Gutenbergovog stroja, pojava velikih nacionalnih knjižnica, mogućnosti masovne proizvodnje knjiga, dovele su i do jačeg razvoja nakladništva. Budući da Hrvatska u mnogome kasni za Europom, ne čudi da se tek pojava nakladništva u Hrvatskoj bilježi krajem 17. stoljeća. Izdavaštvo je otada prošlo kroz burna vremena, od ratnih zbivanja kada je naklada knjiga užurbano opadala, pa sve do danas. Knjigu su zamijenili drugi mediji, izdavaštvo se bori s preraspodjelom posla, državnim porezima, velikim troškovima knjiga, mreže knjižara gotovo da ne postoje, a i sama kultura čitanja, na niskim je granama. Opstanku klasičnog izdavaštva prijete i pojava elektroničkih knjiga. Ipak, ono što zastrašuje, u doba velikog broja visokoobrazovanih ljudi, globalizacije, velikog postotka pismenosti u Hrvatskoj, vraćanje je prošlim vremenima. Knjiga danas gubi na važnosti, zamjenjuju je drugi mediji, ni sama država ne ulaže napore u sajmove knjiga i razvoj čitateljskih navika. Upravo su navedene činjenice, bile i glavni razlog odabira ove teme za diplomski rad. Nadalje, u Hrvatskoj ne postoje značajnija znanstvena istraživanja koje se bave problematikom i vidnim opadanjem kulture čitanja.

Upravo bi znanstvena istraživanja ovakvog karaktera u području nakladništva, čitateljskih navika, uvelike pomogla i potaknula čelne institucije na promišljanje o opstanku kulturnih industrija, u konačnici, i samog obrazovanja.

U prvom dijelu rada, pozornost će biti pridana definiranju temeljnih pojmova nakladništva, pregledu povijesnih odrednica – od pojave tiskarskog stroja, masovne industrije knjiga, pregleda broja objavljenih knjiga kroz određeno vremensko razdoblje, izazova u kojima se izdavaštvo trenutno nalazi. Posebna pozornost u radu bit će posvećena prodaji knjiga i žanrovima (neki izumiru jer ne postoji potreba čitatelja za njima). Nadalje, koliko je Ministarstvo kulture važan čimbenik u financijskoj, ali i moralnoj potpori postavljanju knjižne industrije na zavidnu razinu te je li država prepoznala važnost kulture čitanja, također će mjesto pronaći u ovom diplomskom radu. Moderan tehnološki

izazov za nakladništvo, pojava je i elektroničkih knjiga. Jedan dio diplomskog rada, obuhvatit će tematiku i pojavu elektroničkih knjiga. Kako bi svi izneseni primjeri i činjenice, bili potkrijepljeni i mišljenjem i istraživanjem javnog mnijenja, dio istraživanja posvećen je anonimnoj anketi provedenoj na reprezentativnom uzorku od 150 čitatelja. Rezultati ankete grafički su prikazani, a posebno je važno napomenuti kako su navedene kategorije pitanja dovele do zanimljivih zaključaka. Anketni se upitnik sastojao od otvorenih i zatvorenih pitanja, korištena su različita skalna mjerenja, a sami rezultati ankete mogu doprinijeti boljem poimanju kulturnih, čitateljskih navika u Republici Hrvatskoj i razvoju obrazovanja u konačnici.

3. TEORIJSKI OKVIR

3.1. Definiranje pojma nakladnika, knjige i izdavaštva

Kako bi se što bolje razumjela knjiga kao medij, ali i pobliže objasnila tiskarska djelatnost i osoba koja se bavi tiskanjem knjiga, potrebno je precizno definirati pojmove. Upravo su različite definicije i tumačenje pojma knjige kao medija, bili i glavna tema brojnih znanstvenih istraživanja i različitih autora. Prema autorici koja je svoj znanstveni rad posvetila proučavanju elektroničke knjige o kojoj će nešto kasnije biti riječi u radu, knjiga je „neperiodička publikacija koja bez korica ima najmanje 49 stranica, a objavljena je u određenoj zemlji i dostupna javnosti“ (Živković, 2001:21).

Uz knjigu se odmah može povezati i pojam izdavaštva ili nakladništva. Izdavanje je jedan od načina objavljivanja djela, jer je objavljivanje, u jezičnom značenju, svaki postupak kojim djelo postaje pristupačno javnosti (Živković, 2001:21)

3.2. Povijest knjige i razvoj nakladništva u Europi do 21. stoljeća

Da su ljudi još od početaka civilizacije imali potrebu zapisivati vlastite misli i prenositi ih drugima, dokazuju i brojni nalazi zabilježeni još kod starih Sumerana. Ipak, najveća pozornost i važnost knjiga kao i obrazovanja u cjelini, može se pronaći u starom Egiptu. I o samoj knjizi Egipćani su imali visoko mišljenje koje je graničilo s obožavanjem. Tako u jednom tekstu čitamo duboku misao o vrijednosti pisane riječi: „Čovjek je mrtav, njegov leš je prah, svi njegovi suvremenici su pod zemljom. Knjiga je, međutim, ona koja njegovu uspomenu predaje dalje od usta do usta“ (Stipčević, 2006: 38 – 40).

U svakoj kulturi moguće je pronaći pojavu prvih knjiga, knjižnica pa sve do nakladništva. Ipak, u ovom radu naglasak je stavljen na Europu, potom i Hrvatsku. Prva pojava tiskarstva kao masovne proizvodnje knjige koja je vodila do razvijanja nakladništva, pojavljuje se, neki bi autori rekli od izuma Gutenbergova stroja, dakle, u srednjem vijeku krajem 15. stoljeća. Zapanjujuća brzina kojom tiskarstvo osvaja Europu najbolje govori da je Gutenberg u pravi trenutak riješio jedan od najakutnijih i upravo neodložnih problema tadašnje Europe, problem brže i jeftinije proizvodnje

knjige, a time i problem stvaranja mnogo efikasnijeg sredstva za širenje znanstvenih i drugih informacija od dotadašnjeg. Gutenbergovim otkrićem knjiga dobiva važnost koju nikada prije nije imala. Ona postaje izvanredno djelotvorno sredstvo ljudskog napretka. Europa je Gutenbergov izum spremno prihvatila i iskoristila na najefikasniji mogući način (Stipčević, 2006: 358). Tiskarstvo se ubrzo počelo širiti i u druge zemlje Europe.

Kako ne bismo previše odmaknuli od teme, prvi začetak nakladništva u Hrvatskoj bilježi se na samom kraju 15. stoljeća. Južni Slaveni također su svoje prve knjige počeli tiskati prije svršetka 15. stoljeća. Prva tiskana knjiga na hrvatskom jeziku jest Misal po zakonu rimskoga dvora iz 1483. (Stipčević, 2006: 373). No čini se kako su hrvatsko izdavaštvo od početaka obilježile teška ratna razdoblja. U takvim uvjetima bilo je pravo čudo što su tiskare uopće proradile i što je u njima bilo uopće moguće tiskati knjige (Stipčević, 2006:375).

No pravi procvat knjige, njena korištenja u javnosti i prepoznavanja izdavaštva kao unosne grane, započelo je tek dva stoljeća nakon otkrića Gutenbergova stroja pa sve do kraja 18. stoljeća. Razloge za povećanu proizvodnju knjiga, vjerojatno možemo pronaći i u pojavi novih tehnologija.

Jedna od najznačajnijih crta u povijesti knjige 19. stoljeća jest snažan razvoj knjižne proizvodnje. Dok je na primjeru Njemačke godišnja proizvodnja oko 1800. godine bila otprilike 3 300 tiskanih djela, oko polovine stoljeća ona doseže deset tisuća, a pod konac stoljeća približila se brojki od dvadeset i pet tisuća. Veliki napredak tehnike koja se upotrebljava u izradbi knjige, omogućio je takav uspon (Dahl, 1979:146).

U Hrvatsku je taj procvat izdavaštva stigao nešto kasnije. U južnoslavenskim zemljama ni iduća dva stoljeća neće se razviti intenzivniji tiskarsko – izdavački rad. U Hrvatskoj je najznačajniji bio pothvat povjesničara i pisca Pavla Rittera Vitezovića, koji je od 1695. do 1706. u Zagrebu razvio plodnu tiskarsku djelatnost (Stipčević, 2006: 444). Budući da je nakladništvo usko povezano s tiskarstvom, mnogi autori kao ključnu godinu za razvoj nakladništva vide u 1694. godini.¹ Kako je Hrvatska bila obilježena mnogobrojnim ratovima, s njima se mijenjao i pojam nakladništva.

Doba Hrvatskog narodnog preporoda, kada se pojavljuju i prve knjižnice, bilježi se kao jedna od zlatnih era hrvatskog nakladništva. U to je vrijeme najveća nakladnička kuća bila današnji HAZU, odnosno JAZU, i to od druge polovice 19. stoljeća.² Značajnu ulogu imala je i Matica Hrvatska, s kojom su se usporedno počele razvijati i manje nakladničke kuće. Razdoblje NDH, vrijeme je kako političkih, tako i društvenih promjena, pa se značaj knjige sveo na promicanje nacionalnih interesa.

¹ www.enciklopedija.hr/http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42840 (pristupljeno: 11.lipnja 2016.)

² Prema <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42840> (pristupljeno 11. lipnja 2016.)

Pretpostavlja se da je upravo razdoblje Nezavisne Države Hrvatske imalo veliki značaj za nakladništvo. U hrvatskoj povijesti, smatra se kako su upravo te godine bile zlatno doba nakladništva. Inače, u NDH je izdano više od tisuću knjiga. Od poznatih nakladnih Zavoda valja spomenuti, uz Maticu hrvatsku, Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima, Hrvatsku narodnu prosvjetu, Prvu hrvatsku dioničku tiskaru, Knjižnicu lijepa knjige (samo u Zagrebu radilo je više od dvadeset tiskara). Osobitu ulogu u nakladništvu imalo je HIBZ (Hrvatski izdavački bibliografski zavod), ustrojen 9. kolovoza 1941. Naklade knjiga su išle od tisuću do deset tisuća primjeraka.³

Osamdesete i devedesete godine za hrvatsko nakladništvo su bile pravi izazov. Mladost, izdavačka kuća koja je dotada djelovala s velikim uspjehom i pozitivnim poslovnim rezultatima, također se našla u financijskim problemima. Većina nakladničkih kuća prolazi kroz poteškoće u poslovanju: gomilaju se zalihe knjiga, programi se pokazuju nedostatno osmišljenima te počinju prve integracije propalih ili „neuspješnih“ poduzeća s onim poduzećima koja ostvaruju dobit (Tomašević, 2009:149). Čimbenik koji je utjecao na nakladništvo, nakon ratnih godina, svakako je bio i uvođenje PDV – a. Prema podacima iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice, u 1997. godini objavljeno je oko 3.600 naslova. Godine 1998., usprkos reformi i uvođenju PDV – a od 22% na sve proizvode i usluge, pa tako i na knjigu, objavljeno je oko 3.150 naslova. Posljedice uvođenja PDV – a osjetile su se tek tijekom 1999. godine, kada je broj objavljenih naslova pao na 2.940 (Božičević, 2012:73). Recesijsko doba knjige, nije dugo potrajalo, no 21. stoljeće donijelo je nove uvjete, kako za nakladništvo, tako i za kulturu čitanja te pojavu elektroničke knjige.

3.2.1. Nakladništvo u 21.stoljeću

Burno razdoblje za knjigu i nakladništvo, bilježi se od samih početaka novog stoljeća. Mnogi autori ističu kako je najplodnija godina za nakladništvo bila 2003. Broj objavljenih naslova po prvi puta, prema podacima Statističkog ljetopisa Republike Hrvatske, za 2000. godinu iznosio je 2 571., sljedeće godine je taj broj narastao za nešto više od 600, 2002. godine broj objavljenih naslova iznosio je 3 589 da bi 2003. godine broj naslova došao do zavidne brojke od 5 680 objavljenih knjiga, i to prvog izdanja. (prema Tomašević, 2009:273). Veliku ulogu u financiranju nakladništva, knjižara i razvoja kulture čitanja ima i nadležno Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Financijske potpore, ključne su za poticanje malih i nacionalnih knjižnica te objavljivanja knjiga. Upravo bi nadležne institucije trebale omogućiti i poticati čitalaštvo kao bitnu odrednicu europske

³ <http://shp.bizhat.com/Karamatic.html> (pristupljeno 11. lipnja 2016.)

kulture. Kod nas taj model funkcionira tako da Ministarstvo otkupljuje knjige za potrebe knjižnica širom zemlje, a nakladnik ih je dužan dostaviti. Prednost tog modela jest u tome što se knjige otkupljuju bez rabata, ali za razliku od Švedske gdje se nakladnicima otkupljuje dio naklade koji pokriva proizvodne troškove, u nas se otkupljuje najviše do 300 primjeraka, što je više iznimka nego pravilo. Ne zaboravimo da je u Hrvatskoj prosječna naklada knjige 1 000 primjeraka, zbog čega je i prodajna cijena visoka, nedostupna širem krugu čitatelja (Božičević, 2012:95). Ipak se s godinama broj potpora isključivo smanjuje. Potpora i otkup knjiga od 2007. pa do danas bilježi konstantan i drastičan pad. 2007. godine potpora je iznosila 7,6 milijuna kuna, tri godine kasnije 6,78 milijuna kuna. U 2014. taj se broj smanjio na 6,9 milijuna kuna, a danas bilježi 5, 67 milijuna kuna potpore.⁴ Ono o čemu bi također Hrvatska morala voditi računa kada je riječ o nakladništvu, širenje je hrvatske kulture kroz Europske sajmove knjiga, povećanje financijske potpore, kroz obrazovne institucije uvođenje novih naslova, osiguravanje i razvijanje nakladničke mreže, privlačenje većeg broja čitatelja – ukratko, potrebno je posvetiti puno veću pozornost upravo medijskom sektoru usmjerenom ka knjizi.

Iako je porez na knjige ukinut, cijena je bitan faktor koji utječe i na mali broj naklada, o čemu bi država također trebala početi voditi računa. Hrvatska nakladnička industrija morala bi se organizirati na strukovnoj razini koja bi bila prilagođena i planu akcije koji Europska komisija predlaže europskoj tiskarskoj industriji. Navedeni plan uključuje 6 točaka: 1. Smanjivanje troškova proizvodnje, promoviranje najbolje prakse u upravljanju i izvođenju operacija; 2. Pronalaženje novih temelja za rast, razvijanje novih usluga sukladnih specifičnim zahtjevima klijenata; 3. Intenziviranje onih aktivnosti koje su usmjerene prema boljoj harmonizaciji zakona unutar Europe; 4. Ulaganje u ljudske resurse, razvijanje novih vještina; 5. Tiskarsku industriju učiniti referentnom vrijednošću s obzirom na zaštitu okoliša; 5. Poboljšavati tiskarsku industriju stimuliranjem i odavanjem priznanja onim poduzećima koja posluju u skladu s njezinom najboljom praksom (prema Tomašević, 2009:284).

Veliki problem budućnosti knjižara, onih malih i neovisnih, predstavlja i nepostojanje knjižarske mreže. Mnogo autori navode kako je za opstanak nakladništva veliki problem monopol najvećih izdavačkih kuća u Hrvatskoj, potom i sve veća prodaja knjiga preko trgovačkih lanaca, malih prodavaonica gdje knjižare i prvotne nakladničke kuće gube smisao. Naime, vrlo dobro je poznat hrvatski trend gdje najveći izdavači otvaraju svoje vlastite knjižare zbog čega dolazi do monopoliziranja tržišta i zastoja u distribuciji. Posljedica toga je neplaćanje dugova malim izdavačima ali i propast malih, nezavisnih knjižara. I čovjek bi pomislio da velikim izdavačkim

⁴ Prema <http://www.mvinfo.hr/clanak/hrvatska-knjiga-kako-sprijeciti-povratak-u-90-te> (pristupljeno 11. lipnja 2016.)

kućama u Hrvatskoj, onim istim koje su pootvarale vlastite megaknjižare čime su potpuno istisnuli male knjižare iz igre, mora u ovakvoj situaciji dobro ići. No, situacija nije niti blizu takva.⁵ U mnogočemu se znanstvenici, kolumnisti te osobe iz izdavačkog sektora slažu – Hrvatska je ušla u svojevrsnu krizu izdavaštva.

Monopolna pozicija nakladničkih knjižara i praksa iscrpljivanja previsokim rabatima s godinama sve više dolazi na naplatu, kako manjim i srednjim nakladnicima ali i samim knjižarama koje su nerijetko previsokim rabatima oduzimale nakladništvu onu neophodno supstancu za proizvodnju novih knjiga, ulaganja u marketing i sl.⁶ Jedan od načina poboljšanja stanja u hrvatskom izdavaštvu, svakako je i oživljavanje knjižarske mreže. U cilju oživljavanja knjižarske mreže, Ministarstvo kulture financijski potpomaže nakladnike koji prijave projekte ili programe za susrete s piscima, kao i one koji organiziraju redovito održavanje književnih razgovora u svojim prostorima (Tomašević, 2009:276).

Iako je Hrvatska i članica Europske Unije, i velika očekivanja su položena u kulturni sektor, malo je vjerojatno da će se u budućnosti krenuti u neka veća ulaganja. Ministarstvo u proračunu i dalje ne osigurava značajnije financijske potpore, u doba krize i recesije koja još uvijek vlada državom, teško je očekivati da će se stanje u hrvatskom izdavaštvu značajnije promijeniti. Na žalost, "otvaranje" nove kalendarske 2015. godine u stavci za potporu izdavanju knjiga još je dramatičnije, jer je za tu namjenu izdvojeno samo 4,23 milijuna kuna, i po prvi put je npr. potpora izdavanju časopisa premašila iznos potpore izdavanju knjiga!⁷ No postoje i određeni pomaci koje je Ministarstvo pokrenulo za bolju kulturu čitanja, a samim time i povećalo izdavačku djelatnost. Riječ je o Prijedlogu Nacionalne strategije poticanja čitanja (2015.–2020.) prema kojoj bi se, osim privlačenja čitatelja knjizi, poboljšao i izdavački sektor. Budući da u Hrvatskoj do sada nije postojala strategija razvoja kulture čitanja i pismenosti, pokazalo se prijeko potrebnim izraditi strateški dokument koji će povezati i uskladiti djelovanje svih čimbenika u lancu od autora, preko knjige do čitatelja⁸. Navedena Strategija još uvijek nije zaživjela u Hrvatskoj. Sudeći prema političkoj krizi koja je zahvatila Hrvatsku, Strategija još uvijek nije na listi prioriteta državnog vrha. U takvoj situaciji, knjižare i izdavači prepušteni su vlastitim izvorima financiranja i hvatanja u koštac s krizom nakladništva.

⁵ <http://www.booksa.hr/vijesti/sve/nove-knjige-novi-osjecaji> Pristupljeno (12. svibnja 2016.)

⁶ <http://www.mvinfo.hr/clanak/hrvatska-knjiga-kako-sprijeciti-povratak-u-90-te> (Pristupljeno:12. svibnja 2016.)

⁷ <http://www.mvinfo.hr/clanak/hrvatska-knjiga-kako-sprijeciti-povratak-u-90-te> Pristupljeno 12.svibnja 2016.

⁸ [http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20\(2\).pdf](http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/JAVNA%20RASPRAVA/M%20%C5%A0%20%20PRIJEDLOG%20NSP%C4%8C%20-%20prije%20slanja%20na%20javnu%20raspravu%20-%20kopija%2022%204%202015%20%20(2).pdf) (Pristupljeno: 12.svibnja 2016.)

3.2.2. Ekonomska vrijednost knjige

Činjenica koju mnogi autori ističu jest ekonomska vrijednost knjige. Budući da je zbog dolaska novih, modernih tehnologija postala i normalna pojava te ustaljeno pravilo da jedan djelatnik obavlja posao kojeg je nekada radilo dva, ili pak tri pojedinca, nakladnička djelatnost nije na listi najpoželjnijih poslova. Gledajući sa strane nakladnika, tiskati jednu knjigu nije financijski unosan posao. Naime, nakladnik nikad ne zarađuje čitavu razliku u cijeni. Prosječni rabat u knjižarama je cca 30% (do 50%), što znači da od 120 kn nakladniku ostaje 84 kn, odnosno 60 kn. Od tog iznosa treba odbiti tantijeme koje idu autoru i to od maloprodajne cijene. Isto tako treba uračunati koliko dugo vremena treba da se proda većina naklade. Kad se odbiju svi ti troškovi, nakladniku u najboljem slučaju ostaje cca 20-30 kn razlike u cijeni, nakon što mu se vrati uloženo, a to bi u navedenom slučaju, načelno bilo tek nakon prodanih 500 primjeraka (Božičević, 2012: 92).

3.3. Pojava i definicija elektroničke knjige

Veliku prekretnicu u sektoru izdavaštva, označila je pojava elektroničke knjige. Od izuma Gutenbergova stroja, tiskani su milijuni knjiga. Danas su te knjige velikim dijelom digitalizirane, za što je zaslužan projekt Gutenberg. Projekt Gutenberg je projekt koje je započeo Michael Hart 1971. godine s ciljem da sve knjige koje su u javnom vlasništvu prebaci u elektronički oblik, s dva vrlo pohvalna cilja: da ih se na taj način sačuva jer papir trune te da budu dostupne preko interneta svakome koga zanimaju, tko je željan znanja. Od travnja 2014. godine dostupno je preko 45. 000 naslova s prosjekom od 50 – ak knjiga tjedno. Većina sadržaja su radovi i literatura zapadnjačke kulture. U projektu Gutenberg, osim romana, poezije, kratkih priča i drame, nalaze se i kuharice te stručni radovi.⁹ Za šire razumijevanje konteksta elektroničke knjige koja označava veliku prekretnicu za društvo i tehnologiju, važno je razumjeti i pojam elektroničke knjige. Elektronička knjiga je jedna ili više računalnih datoteka omeđenog sadržaja, koje su dostupne javnosti na mreži (mrežna knjiga) ili u materijalnom obliku (na CD ROM – u, disketi). Uz tekst može donositi knjigu i zvuk kao i veze sa srodnim mrežnim stranicama te programom za izmjene i dopune (Živković, 2001:49).

⁹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Projekt_Gutenberg (Pristupljeno: 15. svibnja 2016.)

3.3.1. Prijeti li elektronička knjiga klasičnom izdavaštvu?

Moderno doba obilježeno je pojavom interneta. Svijet postaje globalno selo, a Internet koji sve više postaje primarni medij i izvor informacija, uzima zamah. I nove tehnologije idu u korak s modernim vremenom. Mnogi se autori u takvoj situaciji pitaju hoće li upravo Internet zamijeniti klasične medije poput televizije, radija, novina te naposljetku, knjige? Iako bi se takva predviđanja mogla primijeniti i lako zamisliti u razvijenim, zapadnim zemljama, za Hrvatsku još uvijek nema bojazni.

Elektronička knjiga u Hrvatskoj se pojavila krajem devedesetih godina, i to u obliku CD ROM - ova. Tako 1997. godine izlazi prva hrvatska zvučna knjiga na CD – u, U ovom strašnom času: antologija suvremene hrvatske ratne lirike. Nakladnici ove knjige koja se sastoji od 2 CD – a u trajanju od 135 minuta su HB ton i Školska knjiga iz Zagreba (Živković, 2001:175). Iako je to zvučna knjiga, smatra se upravo začetkom elektroničke knjige. Tek prije nekoliko godina, tržište elektroničkom knjigom je zaživjelo te je došlo do sve veće potražnje upravo ovog oblika knjige. Neki autori pak tvrde kako Amazon, kao najveća internetska knjižara, ima veću prodaju e - knjiga od klasičnog izdavaštva. Neke od brojnih prednosti izrade i korištenja e - knjiga su: dostupnost više knjiga na jednom uređaju - lakša prenosivost, omogućen pristup dodatnim informacijama (poveznice, multimedija i dr.), jednostavnost ažuriranja i dostupnost ažuriranih verzija knjiga, bolja pristupačnost od tiskanih knjiga velikom dijelu osoba s invaliditetom, jeftinija izrada jer nema potrebe za poslovima tiskanja, fizičke distribucije i sl., niža kupovna cijena od tiskanih knjiga, a nerijetko su i besplatne te valja uzeti u obzir i ekološku prednost jer pogoduju očuvanju okoliša zbog ne korištenja papira.¹⁰

Nakladnici se u Hrvatskoj, u posljednje vrijeme, sve više okreću upravo elektroničkim oblicima knjige jer se i čitalačke navike ponešto mijenjaju, a i samim nakladnicima omogućuju određene prednosti. Ono što se ponajviše objavljuje turistički su vodiči, rječnici i leksikoni, više negoli beletristika te knjige za razonodu. Razlika i prednosti e - knjige u odnosu na tiskanu su svakako smanjena potrošnja papira, ušteda vremena, lakša distribucija, zauzimanje malog prostora na ručnim čitačima te interaktivnost. No ako je suditi prema navikama čitatelja, prednost je još uvijek dana klasičnoj knjizi. Čitatelji su navikli na publikacije na papiru. Nakladnici elektroničkih knjiga su svjesni da još neko vrijeme trebaju stvarati iluziju tiskane knjige, kako bi ih što bolje prihvatili čitatelji, ali i knjižničari (Živković, 2001:125).

¹⁰ <https://loomen.carnet.hr/mod/book/view.php?id=133556&chapterid=31814> (Pristupljeno 17. lipnja 2016.)

U prilog elektroničkoj knjizi, svakako ide i činjenica da je pojava elektronske knjige u Hrvatskoj vezana za 2003. godinu. Prvi uspjeh e - knjige u Hrvatskoj zabilježen je 2003. godine objavljivanjem knjige Noama Chomskog Mediji, propaganda i sistem (Tomašević, 2015:126).

Međutim, činjenica koja izdavačke kuće odbija od uvođenja elektroničke knjige na prodajno tržište, mogla bi biti i cijena, to jest, porez na dodatnu vrijednost čiji je iznos za hrvatske nakladnike, neisplativ. Najviši porez za e – knjige 2011. godine, imala je Mađarska, dok se na drugom mjestu po visini poreza nalazi Hrvatska, zajedno s Danskom i Švedskom (Tomašević, 2009:142).

Postavlja se pitanje nije li nakladnicima isplativija elektronska knjiga? I knjižnice su počele u posljednje vrijeme sve više pozornosti pridavati elektroničkim izdanjima, i vjerojatno razlog leži u ekonomskoj isplativosti. Danas se nakladnici najviše odlučuju za elektronički oblik knjige CD - ROM, a često isti ili sličan sadržaj objave i na Internetu. Broj naslova elektroničke knjige je u Hrvatskoj u sporom, ali kontinuiranom porastu. Nakladnici, bilo da im je to osnovna djelatnost ili tek njome dokumentiraju svoj rad, svjesni su prednosti CD ROM – a. To je relativno niska proizvodna cijena, veliki kapacitet pohrane podataka i jednostavnost uporabe (Živković, 2001:177). E - učenje, elektronička knjiga, dostupnost ručnih čitača, a sve bi to moglo u Hrvatskoj rezultirati sve većim korištenjem tehnologija koje su danas dostupne pojavom Interneta.

Pitanje koje uvodi brojne nedoumice i odbija izdavače od elektroničke knjige, pitanje je autorskih prava. Kako regulirati raspačavanje elektroničkih knjiga? Starije generacije su ipak zadržale naviku listanja, mirisa stare knjige i odlazaka u knjižnicu u posudbu tradicionalnih oblika s kojima se susreću cijeli život. Veća je vjerojatnost da će javnost ipak imati pravo i jednog i drugog izbora te da pojava novih medija neće ugroziti one već postojeće. No, moderno doba za sobom povlači i manjak slobodnog vremena, užurbani stil života u kojemu ljudi sve manje čitaju. Stoga se nameće pitanje postanka i prvotne namjene knjige – hoće li ona u budućnosti imati klijentelu? Postoji li opravdana pretpostavka da će kultura čitanja u Hrvatskoj, jednostavno izumrijeti?

3.3.2. Usporedba izdavaštva u Sloveniji i Hrvatskoj

Razlozi odabira uspoređivanja stanja u nakladništvu u Hrvatskoj sa slovenskim su sljedeći: obje zemlje su članice Europske Unije, i Slovenija i Hrvatska su nekada bile u sastavu bivšeg uređenja SFRJ, susjedne su zemlje te sličnog kulturološkog porijekla. Zanimljiva je činjenica da Slovenija, iako zemlja koja ima manje stanovništva od Hrvatske, izdaje gotovo podjednak broj knjiga. Ipak, postoje određene prednosti u kojima hrvatsko izdavaštvo i nacionalna politika Hrvatske ima u

odnosu na Sloveniju. Iz knjižničarskog kuta gledano, valja ukazati i na dvije važne razlike: Slovenija je uspostavila računalno podržan knjižnični sustav, a Hrvatska nije; U Hrvatskoj su to Školska knjiga i Narodne novine. Hrvatska je izvršila prvu fazu izgradnje svoje nacionalne i sveučilišne knjižnice, a Slovenija nije¹¹. Izdavaštvo u Hrvatskoj krenulo je u korak sa suvremenim tehnologijama te usmjeravanju pozornosti ka elektroničkim medijima, a Slovenija u tom pogledu još uvijek nazaduje. Slovenski nakladnici još uvijek su zadržali postojeći model ponude knjiga isključivo u knjižnicama i knjižarama, a uz nepostojanje knjižarske mreže kojom se ne može pohvaliti ni Hrvatska, izdavaštvo u Sloveniji nije na zavidnoj razini te su strategije za promicanje kulture izdavaštva i čitanja, neophodne. U Sloveniji se u prvom desetljeću novog tisućljeća nije pojavila online knjižara koja bi u kombinaciji s tiskom po narudžbi nudila sve slovenske knjige izdane u posljednjih pet godina. Dakle, iako je slovensko izdavaštvo u devedesetim godinama uhvatilo korak s trendovima svjetskog izdavaštva, istovremeno ga je i gubilo, zbog čega je od 2003. do 2008. zaostalo za približno deset godina (Tomašević, 2015:265). Razlika u slovenskom i hrvatskom izdavaštvu, vidljiva je i u potporama nadležnog Ministarstva, u čemu Hrvatska prednjači nad slovenskim izdavaštvom. Ono što je Slovenija kao model nabave knjiga za narodne knjižnice napustila, Hrvatska je uvela. Najveći dio nabave knjiga za knjižnice, uz znatno povećana sredstva, obavlja Ministarstvo kulture uz pomoć Povjerenstva za otkup knjiga¹².

Kako ističu i autori, obje zemlje trebale bi se odmaknuti od tadašnjeg socijalističkog režima, a nadležne institucije trebale bi prepoznati važnost kulturnog sektora kao bitnog čimbenika koji može doprinijeti razvoju gospodarstva u cjelini. Obje bi zemlje trebale razviti i prijeko potrebnu knjižarsku mrežu te kulturna dobra prezentirati i u ostalim članicama Europske Unije te na taj način sačuvati kulturne vrijednosti. Ujedno bi donošenje i Strategija za poticanje čitanja uvelike pospješilo stanje izdavaštva, kako u Hrvatskoj, tako i u Sloveniji koja po pitanju kulture čitanja, ipak prednjači nad Hrvatskom.

¹¹ <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K9923/JELUSIC.pdf> (Pristupljeno 18. svibnja 2016.)

¹² <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K9923/JELUSIC.pdf> (Pristupljeno 19. svibnja 2016.)

3.4. Čitateljske navike

Od davnina ljudi su imali potrebu zapisivati vlastite misli, shvatili su važnost obrazovanja i čitanja kao sredstva vlastitog intelektualnog napretka i razvoja. Knjige su tada bile rijetka dragocjenost, a danas su postale sredstvom zabave, informiranja i bijega od svakodnevnice te dostupne svima. Razvojem tehnologije, knjiga nikad nije bila dostupnija nego danas. Izbor je zaista velik – od različitih naslova, žanrova, bestsellera, kuharica, učenja stranih jezika, slikovnica za djecu, knjiga je postala namijenjena svima i dostupna na svakom koraku. Međutim, u takvom dobu javlja se svojevrsan paradoks. Knjiga je stavljena na sam rub egzistencije jer, iako je dostupnija nego ikad, publika je sve manje zainteresirana za knjigu. Učenici sve manje čitaju, lektire postaju obveza nametnuta od strane školskih institucija, studenti lakše posežu za skriptama nego za knjigom, a odrasli i zaposleni ne čitaju zbog kroničnog nedostatka vremena te užurbanog stila života.

Sredstvo prikupljanja informacija sve više postaje Internet, i klasični mediji gube nekadašnju stalnu publiku. U cijelom svijetu bilježi se i pad pismenosti, kao i smanjenje nekadašnjeg ugleda književnosti i izdavaštva kao cjenjenog zanimanja.

Za kreiranje samog sadržaja čitanja, važno je utvrditi i temeljnu namjenu te potražiti razloge zbog koji ljudi čitaju, odnosno ne čitaju. U navedenim studijama izdvojene su četiri osnovne funkcije čitanja, kako za adolescente, tako i za odrasle čitateljske skupine : 1. Individualni razvoj: funkcija čitanja koja se odnosi na vrijednost čitanja kao uvida u samoga sebe, u druge, i/ili život općenito. Ona u sebi sadrži i moralnu kategoriju. 2. (Obrazovna korisnost): funkcija čitanja koja se odnosi na vrijednosti čitanja pri dostizanju obrazovnog ili strukovnog uspjeha pojedinca. 3. Uživanje: funkcija čitanja koja se odnosi na zadovoljstvo koje proizlazi iz čitanja. Čitanjem se može zaći u neki drugi svijet i iskusiti pustolovine. 4. Bijeg: funkcija čitanja u kojoj se čitanje koristi kao sredstvo skretanja pozornosti, odnosno kao sredstvo opuštanja i zaboravljanja osobnih briga (Tomašević, 2015:111). Čitanje, iz bilo kojeg navedenog razloga, ima veliki značaj. U današnje doba, ne samo da opada interes za čitanje, već se i čitalačke navike mijenjaju – čita se ubrzano, letimično i manje koncentrirano.

3.4.1. Istraživanja o čitateljskim navikama

Nije mnogo istraživanja javnog mnijenja te navika čitatelja provedeno u Hrvatskoj. Jedino u kojem su dobiveni relevantni podaci za usporedbu, bilo je ono koje je provela agencija GFK na zahtjev Knjižnog bloka i Zajednice nakladnika u Hrvatskoj, uz financijsku potporu Ministarstva kulture i Hrvatske gospodarske komore. Istraživanje je provedeno na samom završetku 2011. godine. Po iznesenim podacima, Hrvati čitaju ispod svjetskoga prosjeka, odnosno, 40 posto populacije pročita jednu knjigu mjesečno, što je nešto bolje od Srbije (39) i Argentine (37). Više čitaju Makedonci (45), Poljaci (57), Španjolci (68) a najviše čitaju Nijemci (73), Talijani (71) i državljani SAD-a (68). U zadnja tri mjeseca 31 posto je kupilo barem jednu knjigu, dok je 56 posto pročitalo barem jednu knjigu u zadnju godinu dana¹³. Nedavno je također od iste agencije provedeno još jedno veliko istraživanje o tržištu knjiga u cijeloj državi na uzorku od 1000 ispitanika gdje su se podaci također usporedili s istraživanjima provedenim prošlih godina. Značajnijih razlika nema. Rezultati istraživanja pokazali su kako polovica ispitanika Republike Hrvatske čita knjige – u posljednjih godinu dana 47% ispitanika je pročitalo barem jednu knjigu¹⁴. Prema prikupljenim i obrađenim podacima, najviše se čita u Zagrebu, Dalmaciji i Primorju, a više od prosjeka čitaju osobe u dobi do 24 godine, osobe visokog obrazovanja, osobe koje žive u većim gradovima te žene. Pročitane knjige su najčešće posuđene, što svjedoči i o stanju u nakladništvu. I dalje građani najviše vole čitati beletristiku.

Ono što je dosta zabrinjavajuće u odnosu na provedena istraživanja u posljednje tri godine je neznatan, no ipak pad u kupovini knjiga. Svaki peti građanin u prosjeku je kupio jednu knjigu u posljednja tri mjeseca, i to njih 19%. Usporedbe radi, u 2014. godini je taj postotak iznosio 23%¹⁵.

Nadalje, u prilog izdavaštvu ne ide ni podatak kako više od polovice ispitanika knjige kupuje isključivo na popustu, a veliki broj ispitanika navodi kako knjige ne kupuje iz financijskih razloga. Također, zabrinjavajuća je činjenica kako glavni razlog zbog kojeg ne kupuju i ne čitaju knjige, čak 81% posto građana Hrvatske navodi kako ih knjige uopće ne zanimaju te im nisu potrebne¹⁶.

¹³ <http://www.novolist.hr/Kultura/Ostalo/Porazavajuci-podaci-Vise-od-50-posto-Hrvata-smatra-da-im-knjige-ne-trebaju> (Pristupljeno 22. svibnja 2016.)

¹⁴ Prema https://issuu.com/modernavremena/docs/gfk_-_istra_ivanje_tr_i_ta_knjig (Pristupljeno 22. svibnja)

¹⁵ Prema podacima https://issuu.com/modernavremena/docs/gfk_-_istra_ivanje_tr_i_ta_knjig (Pristupljeno 22. svibnja 2016.)

¹⁶ https://issuu.com/modernavremena/docs/gfk_-_istra_ivanje_tr_i_ta_knjig (Pristupljeno 22. svibnja 2016.)

Sudeći prema navedenim podacima i istraživanju, kultura čitanja u Hrvatskoj nalazi se u nezavidnoj situaciji. Važno je napomenuti da je istraživanje provedeno na populaciji starijoj od 18 godina, što daje nadu kako se nadležne institucije poput osnovnih i srednjih škola, ipak više zalažu za promicanje čitanja među mlađom populacijom. Tu su ipak nešto svjetliji podaci istraživanja. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, tijekom školske godine 2010./ 2011. proveo je istraživanje na uzorku od nešto više od 4 000 učenika četvrtih razreda o čitateljskim navikama te njihovom odnosu prema čitanju. Rezultati su pokazali kako većina učenika u Hrvatskoj, njih 43%, ima više od 25 knjiga za djecu, što je za 16% manje od međunarodnog prosjeka. Više od 100 knjiga ima 16% učenika, što je za 11% manje od međunarodnog prosjeka.¹⁷ No, iako su učenici pokazali zaista dobre rezultate bilježene na međunarodnoj razini, i dalje ostaje činjenica kako ni mladi ne vole čitati. Postignuti rezultati za učenike iz Hrvatske pokazuju da samo 17% učenika jako vole čitati i njihov rezultat u prosjeku iznosi 572 boda. Nešto više od polovine svih osnovnoškolaca u četvrtim razredima izjavljuje da donekle vole čitati, a njihov je prosječni rezultat 552 boda, što je za 20 bodova manje od prethodne skupine učenika¹⁸.

I dalje se nameće pitanje kako potaknuti javnost na više čitanja? Je li rješenje u udruživanju knjižničara, organiziranju sajmova i manjih događanja koja bi privukla čitateljsku publiku u Hrvatskoj? Pomaka ima, o čemu svjedoče sajmovi poput popularnog Interlibera te događanja poput Noći knjiga.

3.4.2. Sajmovi, Noć knjige te Knjižne večeri kao način poticanja čitanja

Kako bi se unaprijedila razina pismenosti, potaknulo mlade na čitanje kao način poboljšavanja vještina čitanja, razvijanja kritičkog mišljenja ili korisnog načina za provođenje slobodnog vremena, mnoge su zemlje usvojile nacionalne programe za poticanje pismenosti, čitanja i mjere kojima promiču čitanje među građanima. Nadaleko poznati Frankfurtski sajam, samo je jedan od brojnih primjera.

Hrvatska nije razvila planiranu Nacionalnu strategiju za poticanje čitanja, no mnoge europske vlade u programima imaju duboko ugrađene politike za poticanje čitanja. U Latviji, Nizozemskoj,

¹⁷ http://dokumenti.ncvvo.hr/PIRLS/Dokumenti/PIRLS_2011_izvjesce.pdf (Pristupljeno 22. svibnja 2016.)

¹⁸ http://dokumenti.ncvvo.hr/PIRLS/Dokumenti/PIRLS_2011_izvjesce.pdf (Pristupljeno 22. svibnja 2016.)

Poljskoj, Švedskoj i Ujedinjenoj Kraljevini promocija čitanja dio je šire strategije o kulturi, jeziku i razvoju vještina. Slično tome, postoji niz programa usmjerenih na obiteljsku pismenost koji poseban naglasak stavljaju na čitanje djeci. Takvi se programi mogu naći u, primjerice, Češkoj („Svaki Čeh čita djeci“) i u Poljskoj („Cijela Poljska čita djeci“). Drugi programi usmjereni su na obitelji nižeg socioekonomskog statusa. Primjerice, u Francuskoj (Association de la Fondation Étudiante pour la Ville) studenti volonteri pomažu socijalno ugroženim obiteljima čija djeca u školi imaju teškoća u razvoju kulture čitanja, pisanja i učenja. U sličnom programu u Sloveniji pod nazivom „Čitanje radi znanja i zabave“, stručni mentori pomažu roditeljima nižeg stupnja obrazovanja i njihovoj djeci u obrazovanju za pismenost. U Turskoj se može naći rodno određen program koji se bavi obrazovanjem za pismenost djevojčica i žena koje žive u siromaštvu i imaju nisku razinu obrazovanja¹⁹.

I Hrvatska se može pohvaliti nekim značajnijim projektima pokrenutima u posljednje desetljeće. Naime, samo neki od značajnijih za spomenuti su Noć knjige, nacionalna kampanja „Čitaj mi!“, Ruksak pun kulture, Nacionalni kviz za poticanje čitanja te Čitamo mi, u obitelji svi. Od navedenih najvažnija je nacionalna kampanja „Čitaj mi!“ koju je prije tri godine pokrenulo i Ministarstvo socijalne politike i mladih. Cilj kampanje je poticati roditelje i druge odrasle da s čitanjem naglas djetetu započnu već od njegova rođenja kako bi čitanje postalo dijelom svakodnevnog ugodnog druženja roditelja i djece, te kako bi se stvorila posebna emocionalna veza između djeteta i odrasle osobe koja mu čita. Podjednako važan cilj jest poticati roditelje da s najmlađom djecom što prije počnu dolaziti u lokalnu narodnu knjižnicu²⁰. Ova je kampanja zabilježila značajne rezultate – porastao je broj upisane djece u hrvatske knjižnice, roditelji su se spremno uključili u akciju, a kao bitan čimbenik i društvene odgovornosti, u cijelu akciju uključili su se i volonteri. Neki od rezultata su također organiziranje preko tisuću događanja u kojima je sudjelovalo gotovo trideset tisuća djece i roditelja, prikupljeno je oko 9000 slikovnica u akciji "Čitam, dam, sretan sam" za dječje odjele bolnica, pedijatrijske ordinacije, dječje vrtiće, domove za djecu²¹. Kampanja i danas bilježi iznimne rezultate te je pod visokim pokroviteljstvom i predsjednice Republike Hrvatske.

Drugi važan projekt za istaknuti je svakako Noć knjige, događaj koji iz godine u godinu bilježi sve veći broj posjetitelja, u kojeg su se uključile i brojne knjižare. Tom se prilikom i cijene knjiga gotovo polovično smanjuju, neke knjižnice otpisuju zakasninu, organiziraju se knjižne večeri s poznatim autorima, što dovoljno govori o atraktivnosti samog događanja. A brojke govore da se Noć knjige održala u više od nekoliko stotina gradova, da se u organizaciju prekotisuću programa,

¹⁹ http://eacea.ec.europa.eu/education/Eurydice/documents/thematic_reports/130HR.pdf (Pristupljeno 25. svibnja 2016.)

²⁰ <http://www.citajmi.info/kampanja/> (Pristupljeno 26. svibnja 2016.)

²¹ <http://www.citajmi.info/kampanja/> (Pristupljeno 26. svibnja 2016.)

prodajnih i drugih akcija diljem Hrvatske uključilo više od 500 organizatora (knjižnica, knjižara, nakladnika, odgojno-obrazovnih ustanova, instituta, kulturnih centara, udruga, muzeja, galerija, udruga pisaca i ljubitelja knjige...) i da je u neposrednoj realizaciji "na terenu" sudjelovalo nekoliko tisuća knjigoljubaca, dok je broj onih koji su pohodili događanja u Noći knjige prema procjenama organizatora dosegao možda i brojku od stotinu tisuća²². Noć je knjiga ujedno i događaj koji mnogi zaljubljenici u čitanje iščekuju tijekom cijele godine.

Važno je istaknuti i manje sajmove koji promiču kulturu čitanja i bilježe dugogodišnju tradiciju svojim nastojanjima. Jedan od njih, sajam je knjige u Puli, zanimljivog naziva Sa(n)jam knjige u Istri. Sa(n)jam knjige u Istri najveći je autorski sajam knjiga u Hrvatskoj, a ujedno i najveći festival autora u regiji. Osnovan je 1995. godine i od tada se održava u neprekidnom nizu. Novinari su ga proglasili „hrvatskim Leipzicom“, autori „sajmom s ljudskim licem, a publika mu je dodijelila titulu najoriginalnijeg kulturnog događaja u Hrvatskoj“. U Puli svake godine izlaže oko 250 nakladnika, a u programima festivala sudjeluje više od 200 autora, urednika, prevoditelja i književnih kritičara²³.

Primjeri ovakvih sajмова, dobar su poticaj građanima u uključivanje i podizanje razine čitanja, ali i pismenosti u Hrvatskoj. Mnoge se i lokalne knjižnice uključuju u nabrojene manifestacije, ali za svoju publiku također osmišljavaju razne kvizove, radionice, večeri s poznatim književnicima ne bi li ih barem malo potaknuli na čudesni svijet knjiga. Nadalje, mnoge od njih smanjuju i godišnje članarine, ili pak u mjesecu knjige opraštaju dugove za zakašnjelo vraćanje knjige, imajući na umu financijsku krizu koja je zahvatila građane. Sljedeće mjere koje bi Vlada te Ministarstvo obrazovanja trebalo poduzeti, svakako bi mogle podrazumijevati i uvođenje nekih zanimljivih naslova, uz već postojeće i ponuditi izbor učenicima da sami odaberu knjigu o kojoj žele pisati. Poticati obrazovne institucije, prijevaka je potreba. Čitanje je prijevaka potreba, a kako je istaknuti i cijenjeni autor Gabriel Zaid napisao - čitanje oslobađa čitatelja i iz knjige ga prenosi do čitanja samog sebe i cjelokupnog života. Navodi ga da sudjeluje u razgovorima, u nekim slučajevima da dogovara, što se često viđa kod aktivnih čitatelja: roditelja, učitelja, prijatelja, spisatelja, prevoditelja, kritičara, izdavača, knjižara i knjižničara (Zaid, 2005:8).

²² <http://www.mvinfo.hr/clanak/jesmo-li-sto-naucili-od-noci-knjige> (Pristupljeno 26. svibnja 2016.)

²³ [https://hr.wikipedia.org/wiki/Sa\(n\)jam_knjige_u_Istri](https://hr.wikipedia.org/wiki/Sa(n)jam_knjige_u_Istri) (Pristupljeno 26. Svibnja 2016.)

4. DRUŠTVENI KONTEKST I ZNAČAJ RAZVOJA KULTURE ČITANJA U HRVATSKOJ

Poticanje građana Hrvatske na čitanje, jedan je od ključnih smjerova i odrednica politike o kojoj treba voditi računa u budućnosti. Čitanje je važan društveni i individualni čimbenik obrazovanja kojeg treba poticati kod najmlađih skupina društva. Preduvjeti za osnaživanje pismenosti, pa i daljnjeg nastavka obrazovanja, čitateljske su navike. Kako je prikazano u prethodnim argumentima, u Hrvatskoj je kultura čitanja nerazvijena. Kupovna moć građana sve je manja, nedovoljna opremljenost knjižnica knjigama u lokalnim sredinama, nedostatak slobodnog vremena ili jednostavno nedovoljni čitalački interesi, mogli bi biti ključni razlozi zbog kojih građani ne posvećuju vrijeme i novac knjizi. Nacionalna politika, iako ulaže u potpore izdavaštvu i otkup knjiga, ne posvećuje dovoljnu pažnju razvoju dugoročne strategije koja bi imala svrhu potaknuti veću kulturu kvalitetnog čitanja, posebice kod mladih. Iako je za vrijeme bivše ministricice kulture ta inicijativa pokrenuta, kasnije nije zaživjela. Dijalog između ključnih institucija koje bi trebale poticati čitanje, nedovoljan je. Ograničena su i financijska sredstva kao potpora izdavačima na objavljivanje atraktivnijih naslova, a kulturni sektor posvećen knjizi, samim time i tržište, na marginama je (ako se usporede europske zemlje). Zabrinjavajuće je i opadanje pismenosti s kojima se suočava kako Hrvatska, tako i svijet. Zanimljivo je broj i znanstvenih istraživanja koja bi pokazala relevantne podatke o pismenosti i čitateljskim navikama Hrvata.

Obraćajući pozornost i na političke događaje u Hrvatskoj, vrijeme kada je politička kriza evidentna i kada nisu riješena temeljna pitanja poput donošenja državnog proračuna i imenovanja čelnih ljudi na državnom vrhu, nije ni bilo za očekivati da će se pozornost usmjeriti ka politikama posvećenima kulturnom sektoru. Sudeći i prema informacijama objavljenima u medijima, zabrinjavajuća je situacija da se i ulaznice na poznati Sajam knjiga i učila, Interliber, koji bilježi iznimnu posjećenost te pruža posjetiteljima upoznavanje s brojnim književnicima, izdavačima i kupnju knjiga po promotivnim cijenama, planiraju naplaćivati. Situacija za kulturni sektor knjige i poticanja čitanja u Hrvatskoj je alarmantna, i nužnost je uvođenje mjera politika koje bi poboljšale stanje izdavaštva, samim time razinu pismenosti i veću kulturu čitanja u Hrvatskoj.

4.1. Istraživačke hipoteze

Glavne polazišne pretpostavke u daljnjem istraživanju su da je kultura čitanja u Hrvatskoj ispod prosjeka koji su propisani standardima Europske Unije. Drugim riječima, na godišnjoj razini Hrvati ne čitaju dovoljan broj knjiga te time pokazuju nisku kulturu čitanja. Druga hipoteza je ta da je korištenje e – knjiga nedovoljno iskorišten potencijal u Hrvatskoj. Pretpostavlja se kako građani veću pozornost pridaju korištenju klasičnih medija, iako su upoznati s pojmom elektroničke knjige. Treća pretpostavka vezana je uz korištenje Interneta kao primarnog sredstva informiranja, ali i zabavnog sadržaja gdje Hrvati troše najveći dio slobodnog vremena. Pretpostavke su da su knjige, kao sredstvo informiranja (pri čemu se misli na sve književne vrste), na posljednjem mjestu.

Četvrta pretpostavka je da je kultura čitanja usko povezana s razinom obrazovanja. Pretpostavlja se kako osobe s visokom razinom obrazovanja, zbog potreba školovanja i propisa potrebne obvezne literature, više slobodnog vremena posvećuju čitanju. Na to utječu i čimbenici socijalizacije u najmlađoj i školskoj dobi, pretpostavlja se kako roditelji i obrazovne institucije utječu na čitalačke navike koje se i usvajaju u najranijoj dobi. Osobe koje imaju veću razinu obrazovanja, pretpostavlja se da su i sklonije posvećivanju slobodnog vremena upravo čitanju. Nadalje, kroz samo obrazovanje koje se nastavlja nakon srednje škole, visokoškolske ustanove, odnosno sastavnice pojedinog hrvatskog Sveučilišta, propisuju i određenu literaturu koju su studenti obvezni pročitati. Oni koji nastavljaju školovanje i upisuju poslijediplomske studije, pretpostavlja se kako su pročitali određeni broj knjiga i možda otkrili posebne sklonosti prema određenoj književnoj vrsti, na što ih je potaknulo upravo obrazovanje.

4.2. Metodologija istraživanja

Metoda korištena u istraživanju o čitalačkim navikama Hrvata, metoda je ankete, odnosno kvantitativna istraživačka metoda. Pod pojmom 'anketa' misli se na tehniku prikupljanja informacija ispitivanjem pojedinaca koji su objekti istraživanja, te koji pripadaju reprezentativnom uzorku, kroz standardiziranu ispitivačku proceduru s ciljem istraživanja odnosa među varijablama (Corbetta, 2003:117)

U anketnom upitniku napravljenom za istraživanje korištena su većinom zatvorena pitanja, odnosno pitanja sa zatvorenim odgovorom, dok je posljednje pitanje otvorenog tipa. Zatvorena pitanja su ona u kojima se ispitaniku nudi paleta alternativnih odgovora na pitanje, a od ispitanika se traži da odabere najprikladniju opciju. Otvoreno pitanje je ono u kojem ispitanik ima slobodu formulirati odgovor kakav želi (Corbetta, 2003:126).

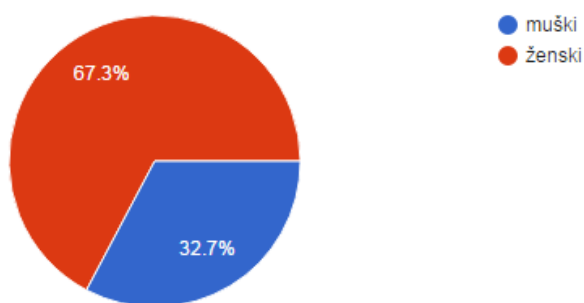
U samom upitniku, korišteno je nekoliko vrsta varijabla kako bi se dobili što relevantniji odgovori, a to su nominalna, ordinalna i intervalna varijabla. Nominalne varijable postoje kada svojstvo koje se istražuje zauzima ne-ordinalna diskretna stanja (Corbetta, 2003:71). Kada svojstvo koje se istražuje podrazumijeva diskretna stanja koja su ordinalna, govori se o ordinalnim varijablama koje se primjerice odnose na obrazovne kvalifikacije ili pripadanje društvenim slojevima. Kada je razlika između kategorija poznata, odnosno kada su intervali između kategorija 1 i 2, 2 i 3, i tako dalje, jednaki, riječ je o intervalnim varijablama (Corbetta, 2003: 72).

Metoda ankete prikladna je za ovo istraživanje jer se na brz način došlo do velikog i reprezentativnog uzorka populacije te željenih odgovora. Istraživanje je provedeno na uzorku od 226 ispitanika svih dobnih skupina, svih razina obrazovanja kako bi prikupljeni podaci bili što relevantniji. Sama anketa bila je anonimna i dobrovoljna, a u samom istraživanju, korišten je online upitnik u obliku google forms – a koji je poslan elektroničkom poštom. Anketni upitnik sastojao se od 21 kategorije pitanja. Rezultati su obrađeni statističkom metodom izračunavanja podataka te su dobiveni rezultati prikazani grafičkom izradom kružnih dijagrama. Istraživanje je provedeno tijekom travnja, svibnja i lipnja 2016. godine. Rezultati dobiveni u anketi ukazuju na određene trendove u kulturi čitanja i čitalačkim navikama u Hrvatskoj.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA O KULTURI ČITANJA TE INTERPRETACIJA DOBIVENIH REZULTATA

Prva kategorija s kojom je istraživanje započelo, ispitalo je spol ispitanika. Od 226 ispitanika koja su riješila anketu, 67,3% je ženskih ispitanika, dok je 32,7% muških ispitanika. Budući da je anketa bila dobrovoljna i da je poslana većem uzorku, i ovakvi rezultati pokazuju kako su ispitanice puno spremnije na rješavanje anketnih upitnika od muških ispitanika.

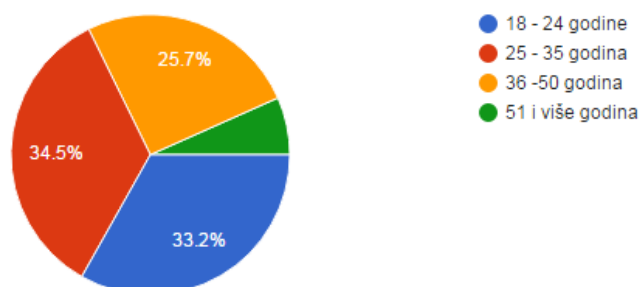
Spol : (226 responses)

Grafikon 1. Spol ispitanika

Druga kategorija anketnog upitnika, ispitala je dob ispitanika, što je kod ispitivanja stajališta i mišljenja te dobivanja zaključaka o kulturi čitanja osobito važno. U anketnom su upitniku navedene četiri dobne kategorije: ispitanici koji pripadaju u dobnu skupinu od 18 do 24 godine, ispitanici u kategoriji od 25–35 godina, ispitanici u kategoriji od 36-50 godina te ispitanici u kategoriji od 51 na više godina. Anketni upitnik riješilo je 33, 2% ispitanika koji imaju od 18 do 24 godine, 34, 5% ispitanika u dobi od 25–35 godina, u trećoj kategoriji od 36-50 godina anketu je riješilo 25,7% ispitanika, odnosno 58 ispitanika. Najmanje zastupljena dobna kategorija je posljednja, ispitanici u dobi od 51 na više godina gdje je ovaj anketni upitnik riješilo 6,6% ispitanika. Dobivene rezultate moguće je povezati i s korištenjem Interneta jer je anketni upitnik poslan na stotinu adresa ispitanika starije životne dobi.

Dob: (226 responses)

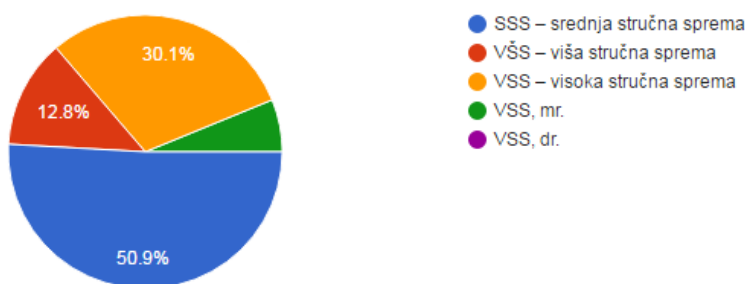

Grafikon 2. Dob ispitanika

Treća kategorija u upitniku, odnosila se na završeno obrazovanje. Ova je varijabla posebice bitna. Naime, kako je i objašnjeno u prethodnom teorijskom okviru, razina pismenosti i razina obrazovanja u uskoj su povezanosti s kulturom čitanja i čitateljskim navikama. Razina pismenosti u ovom se radu odnosi na razinu pismenosti koju podrazumijeva informacijsko doba u kojem živimo – dakle, osim obrazovnih institucija, važno je napomenuti kako je bitna i informatička pismenost (čitanje elektroničkih knjiga, lakši dolazak do željene literature i čitateljskog sadržaja).

Kategorija koje je ispitivala stručnu spremu ispitanika, podijeljena je na četiri skupine – srednja stručna sprema, viša stručna sprema, visoka stručna sprema, magistar struke te doktor struke. Nešto više od polovine ispitanika, njih 50,9% ima završenu srednju stručnu spremu, odnosno 115 ispitanika. Više stručne spreme je 12, 8% ispitanika, dok je 68 ispitanika, odnosno 30,1% njih navelo kako je završilo visoku stručnu spremu. Zvanje magistra struke ima tek 6,2% ispitanika, dok nitko do ispitanika nema zvanje doktora struke. Ova kategorija u posebnoj je povezanosti s rezultatima istraživanja koja se odnose na čitalačke navike i ponašanje usmjereno na čitanje.

Stručna sprema: (226 responses)

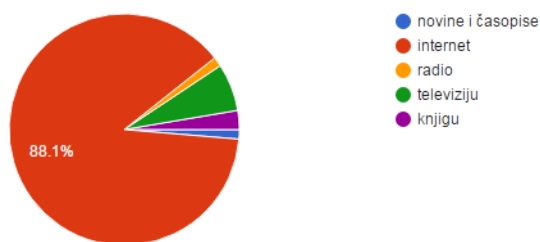

Grafikon 3. Stručna sprema ispitanika

Anketni upitnik počeo s je s kategorijom utvrđivanja kojim se medijem ispitanici najviše koriste. Očekivano, u odgovorima ispitanika prednjači korištenje Interneta. Promatrajući dobivene rezultate individualno, svi ispitanici u dobnoj kategoriji od 51 na više godina najviše koriste televiziju, točnije njih 6,6 posto. Zanimljiv je podatak dobiven na individualnoj razini da novine i časopise kao primarno sredstvo informiranja koristi tek 1,3% ispitanika, od čega svi ispitanici pripadaju dobnoj skupini od 36–50 godina. Radio kao primarni medij najviše koristi tek 1,3% ispitanika. Knjigu kao primarno sredstvo informiranja koristi 6 ispitanika, odnosno 2,7% ispitanika. Promatrajući na individualnoj razini, njih 5 pripada dobnoj skupini od 18–24 godine života. Internet kao najmlađi među navedenim medijima koristi čak 88,1% ispitanika, što svjedoči o informatičkom dobu u kojemu živimo i sve većem korištenju mogućnosti koje pruža moderna tehnologija. Budući da su

sve aktualne vijesti, informacije, pa čak i digitalne knjige dostupne na internetu i to potpuno besplatno (ne računajući pretplatu za korištenje interneta), ovakve statistike nisu iznenađujuće.

Koji medij najviše koristite? (226 responses)

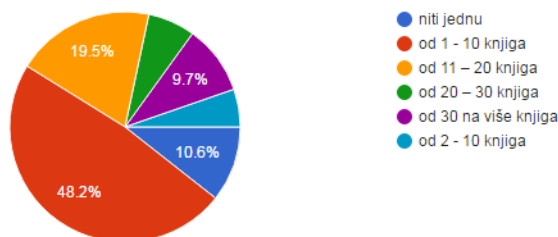

Grafikon 4. Najzastupljeniji medij kod ispitanika.

Peta kategorija istraživanja obuhvatila je intenzitet čitanja knjiga kod ispitanika. Prikupljeni podaci potvrđuju hipotezu istraživanja kako je razina kulture čitanja u usporedbi sa skandinavskim zemljama, poražavajuća. Kategorija u anketnom upitniku ispitivala je količinu knjiga koju su ispitanici pročitali u posljednjih godinu dana. Čak 10,6% ispitanika nije pročitalo niti jednu knjigu u posljednjih 365 dana! Podatak koji svakako ukazuje na alarmantno nisku kulturu čitanja u Hrvatskoj je taj da više od polovice ispitanika odgovorilo kako su pročitali od jedne do deset knjiga u 12 mjeseci, točnije 121 ispitanik. Povezujući ovu kategoriju s kategorijom visoko obrazovanih ispitanika, obrazovanje i razina pismenosti potvrđuju povezanost s čitalačkim navikama u Hrvatskoj. Nešto veću kategoriju čitanja, od 11 – 20 knjiga godišnje pročitalo je 19,5% ispitanika što je također ispod europskih prosjeka čitanja. U kategoriji od 20 – 30 knjiga pročitanih u posljednjoj godini tek je 15 ispitanika, točnije njih 6, 6%. U posljednjoj kategoriji gdje je intenzitet čitanja nešto veći i na samoj granici prosjeka pročitanih knjiga u skandinavskim zemljama je 9,7% ispitanika. Podaci ispitani na individualnoj razini svjedoče kako je upravo najveći broj ispitanika koji čita više od 20 knjiga te prema više u posljednjih godinu dana, upravo dobna kategorija od 18–24 godine. Ako se uzme u obzir da su to pojedinci koji završavaju srednjoškolsko i nastavljaju obrazovanje na višoj razini, pretpostavka je da je navedena količina pročitanih knjiga, vjerojatno i propisana literatura. Usporedbe radi, u skandinavskim zemljama prosjek pročitanih knjiga, i to na dnevnoj razini iznosi 23 pročitane knjige, ono što prosjek hrvatske populacije pročita u godini dana.

Uzimajući u obzir slobodnu procjenu, koliko ste knjiga pročitali u posljednjih godinu dana?

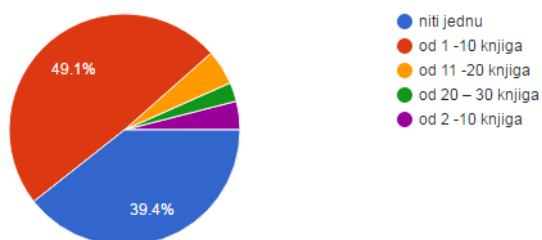
(226 responses)

Grafikon 5. Broj pročitanih knjiga u godinu dana

Peta kategorija obuhvatila je način opskrbljivanja knjigama, ispitujući i kupovnu moć građana. Budući da je vrijeme recesije i u skladu s prikazanim podacima o padu nakladništva u Hrvatskoj te sve manjem izdvajanju novčanih sredstava za kupnju knjiga, obrađeni rezultati u skladu su s očekivanjima i statističkim podacima. Rezultati istraživanja pokazali su kako kupnja knjiga nije prioritet i jedan od načina dolaska do željene knjige. Čak 39,4% ispitanika odgovorilo je kako niti jednu knjigu, uzimajući u obzir one koje su pročitali u posljednjih godinu dana, nisu kupili. Nešto manje od polovine ispitanika, odnosno njih 111 odgovorilo je kako je kupilo tek jednu do deset knjiga. Dakle, 88,5% ispitanika nije kupilo niti jednu ili tek do 10 knjiga godišnje. U kategoriji od 2-10 knjiga je tek 4% ispitanika odgovorilo potvrdno, dok je onih koji su kupili 20-30 knjiga tek 2,7% ispitanika.

Koliko ste knjiga, uzimajući u obzir ove koje ste pročitali, kupili? (226 r

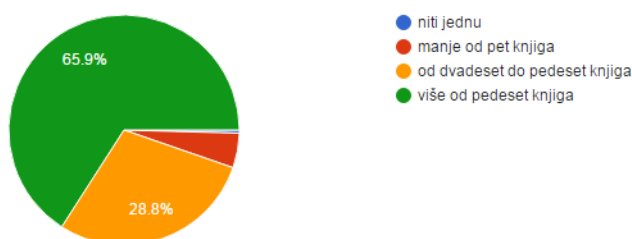

Grafikon 6. Kupljene knjige u posljednjih godinu dana

Budući da je jedan od temelja poticanja mladih na čitanje upravo obitelj, ovim se istraživanjem željelo otkriti kakvog su obujma ispitanikove kućne knjižnice. Prema dobivenim podacima, većinom su to manje knjižne zbirke koje broje više od 50 knjižnih svezaka. Manje od pet knjiga, posjeduje 4,9% ispitanika. Od dvadeset do pedeset knjiga posjeduje čak 65 ispitanika od njih 226.

Više od 50 knjiga posjeduje 149 ispitanika, odnosno 65,9%. Prema dobivenim rezultatima, kućne zbirke skromnih su razmjera, slabo opremljene, što ukazuje i na nisku kulturu čitanja njihovih vlasnika, samim time i slabije poticanje djece (ako su uključena u kućanstvo) na razvijanje čitateljskih navika. Osim navedenog, dobiveni rezultati ukazuju i na skromnu potrošnju novca na knjige, a samim time i slabiji doprinos razvoju izdavaštva u Hrvatskoj.

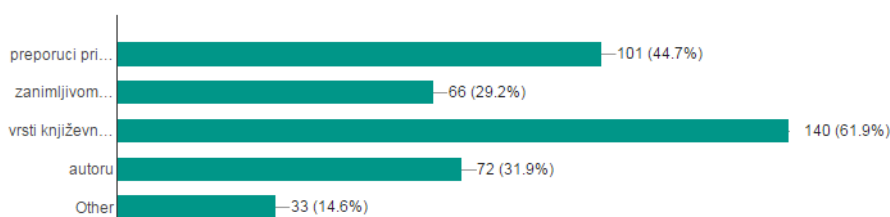
Koliko knjiga posjeduje Vaše kućanstvo? (226 responses)

Grafikon 7. Zbirke kućnih knjižnica

Sedma kategorija u upitniku, ispitivala je stajališta građana o odabiru knjiga. U ovoj su kategoriji ispitanici mogli odabrati više ponuđenih odgovora. Dobiveni rezultati ukazuju kako ispitanici pri odabiru željene knjige, veliku pozornost pridaju vrsti književnog djela što je samo po sebi razumljivo. Zanimljiv je dobiveni podatak kako je drugi po redu najčešći razlog pridavanja pozornosti određenoj knjizi, mišljenje i preporuke prijatelja, čemu vjeruje čak 44,7% ispitanika. Da je danas zastupljena i kategorija brzog čitanja te da su se čitateljske navike, sukladno i količini slobodnog vremena bitno promijenile, svjedoče i dobiveni rezultati kako 29,2% ispitanika, odnosno 66 pojedinaca knjigu bira prema zanimljivom naslovu. Velika je i 'vjernost' autoru kojeg čitaju, što ne ide u prilog raznolikosti u književnim žanrovima i visokoj kulturi čitanja. Čak 14,6% ispitanika, kao odgovor je navela nešto drugo, pri čemu uvelike prednjači kriterij cijene.

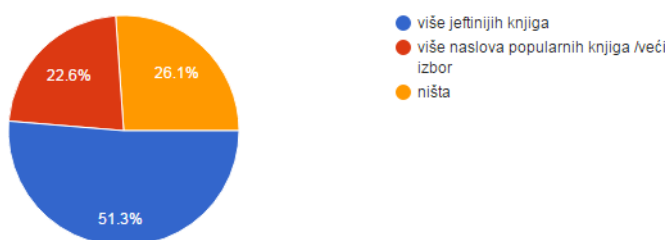
Po kojim kriterijima odabirete knjigu? (226 responses)

Grafikon 8. Kriterij odabira knjige

Osma kategorija u anketnom upitniku, ispitivanje je motiva koji bi potaknuli ispitanike na veću kupovinu knjiga. Veliki postotak ispitanika, očekivano, ne kupuje knjige iz financijskih razloga. Ono što je zabrinjavajući podatak je taj da je čak 59 ispitanika, odnosno 26,1% odgovorilo kako ih ništa ne bi navelo i motiviralo da kupuju više. Dakle, ni financijski problem nije ključni, već motiviranost pojedinaca. Upravo je zato i bitan razvoj Nacionalne strategije za poticanje čitanja u Hrvatskoj koja bi motivirala javnost na pojačani razvoj kulture čitanja. Očekivano, više od polovice ispitanika odgovorilo je kako bi ih na veću potrošnju i kupovinu knjiga navela cijena. Iako izdavači moraju imati visoku nakladu da bi im se tiskanje i cijeli proizvodni te kupovni lanac izdavanja knjiga isplatio, građanima je i dalje problematična cijena. S obzirom da je velika većina odgovorila kako pažnju posvećuje upravo beletristici koja je danas lako dostupna, jeftinija jer je većinom riječ o bestselerima i nerijetko džepnim izdanjima koja su cjenovno isplativija, nameće se pitanje koliko bi stvarna cijena knjige prema stajalištima javnosti trebala iznositi. 51 ispitanik, odgovorio je kako bi ga na češću kupnju, navelo više naslova popularnih knjiga i veći izbor. Svojevrsni je to paradoks jer bi veći izbor značio i veće sklonosti prema različitim književnim vrstama, što prema dobivenim rezultatima u ovom istraživanju, nije vjerojatna opcija.

Što bi Vas navelo da češće kupujete knjige? (226 responses)

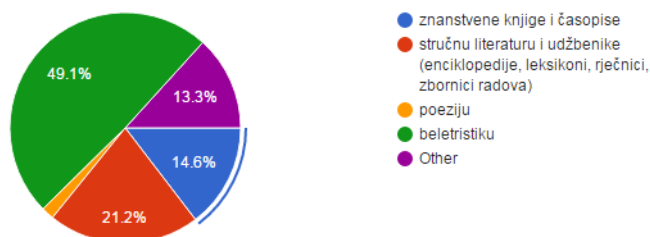

Grafikon 9. Motivacija na kupnju knjiga

Deveta kategorija u ovom istraživanju, posvećena je upravo ispitivanju književnih žanrova i vrsti djela koja su najzastupljenija u kulturi čitanja Hrvatske. Čitateljski ukusi su skromni, a rezultati dobiveni u ovom istraživanju, u skladu su s rezultatima oskudnih istraživanja provedenih u Hrvatskoj. Naime, gotovo polovina ispitanika najviše čita beletristiku. Dobivene rezultate moguće je povezati i s tempom životne svakodnevnice u kojoj građanima ne ostaje previše vremena za čitanje ili pak čitaju kako bi pobjegli od obveza i rutine. Čitanje u ovom slučaju, više ima funkciju razonode negoli intelektualnu motiviranost. Nadalje, 21,2% ispitanika najviše čita enciklopedije, leksikone, rječnike, dakle stručnu literaturu. Promatrajući rezultate na individualnoj razini i uspoređujući individualne odgovore, čak 31 ispitanik koji najviše čita stručnu literaturu, u dobi je

od 18 – 24 godine, što je velika vjerojatnost da je zbog školskih ili fakultetskih obveza takav pokazatelj. Zanimljivo je da je poezija vrlo malo zastupljena – samo četiri ispitanika, odnosno 1,8% njih svoje čitateljske navike usmjerava većinom na ovaj književni žanr. 13,3% ispitanika odgovorilo je da čita nešto drugo, što će biti ispitano u sljedećoj kategoriji.

Što najviše čitate? (226 responses)

Grafikon 10. Čitateljski ukus

Sljedeća kategorija ispitanika, promatrana je na Likertovoj skali od pet stupnjeva koja podrazumijeva mjerenje stavova čitatelja prema intenzitetu odgovora. U ovoj su kategoriji ispitanici mogli odgovoriti na tvrdnje označavanjem broja ispred željenog odgovora, pri čemu je broj jedan označavao potpuno neslaganje s navedenom tvrdnjom, broj dva neslaganje, sljedeća tvrdnja bila je neutralne vrijednosti, pa zatim slaganje s određenom izjavom i potpuno slaganje. U ovoj kategoriji, navedeno je osam tvrdnji kojim se željelo detaljnije utvrditi stav ispitanika prema određenoj potkategoriji. Ispitani su razlozi i dublji uzroci zbog koji se čita, odnosno ne čita. Navedene tvrdnje poredane su slučajnim rasporedom. Prvom kategorijom željelo se ispitati čita li javnost kako bi proširila vlastiti vokabular. Devedeset i četiri ispitanika s navedenom se tvrdnjom slažu, u potpunosti se slaže čak 63 ispitanika, dok je neutralnih odgovora bilo 38. S navedenom tvrdnjom ne slaže se 6 ispitanika, a u potpunosti se ne slaže njih 8. Dobiveni rezultati svjedoče kako određena svijest o razvijanju intelektualnih sposobnosti putem čitanja, kod građana ipak postoji.

Druga navedena tvrdnja bila je da se čitanjem povećavaju vlastite intelektualne sposobnosti, čime se željelo ispitati koliko građani smatraju da im je pročitana količina knjiga doprinijela ili suprotno. U potpunosti se s navedenom tvrdnjom slaže čak 91 ispitanik, slaže se i njih 84. S navedenom tvrdnjom ne slaže se osmina ispitanika, a neutralnih odgovora nema.

Navedena je i tvrdnja kako se čita iz razloga dosade. Čak 104 ispitanika na navedenu je tvrdnju odgovorilo da se u potpunosti slažu, a njih 73 se slažu s navedenom tvrdnjom.

Dobiveni rezultati na sljedeću kategoriju pitanja, potvrđuju jednu od teza istraživanja. Naime, ponuđena je tvrdnja kako se čita uglavnom jer obrazovne institucije prisiljavaju na čitanje literature. Čak 63 posto ispitanika s navedenom se tvrdnjom u potpunosti slažu dok ih se 23% s navedenom tvrdnjom slaže. Dobiveni rezultati pokazuju kako bez poticaja ili nametanja određene stručne literature ispitanici vjerojatno ne bi ni posvećivali značajniju pozornost čitanju. Promatrajući podatke na individualnoj razini, većina ispitanika koji se s tvrdnjom u potpunosti slažu, u dobnoj su kategoriji od 18 do 24 godine starosti. Kultura čitanja među mladima, u ovom slučaju, izrazito je niska. Promatrajući s drugog stajališta dobivene rezultate, može se zaključiti kako je ipak obrazovna moć velika, jer većina ispitanika ne bi čitala da im, na neki način, to nije uvjetovano.

Sljedeća tvrdnja navela je kako je čitanje knjiga beskorisno. U potpunosti se s navedenom tvrdnjom slaže čak 104 ispitanika. Sudeći prema dobivenim rezultatima, jedan od razloga zašto je kultura čitanja u Hrvatskoj niskog standarda, mogla bi biti i čitateljska nezainteresiranost koja uzrokuje i pad izdavačke djelatnosti.

Ispitanicima su postavljene tvrdnje na koje se željelo saznati u kojim bi slučajevima njihovo čitanje bilo povećano. Ispitanicima su navedeni razlozi poput slobodnog vremena, cijene knjiga, većeg izbora i slobode u odabiru željene literature. Čak 63, 7% ispitanika navodi kako bi čitalo više da imaju i veći opseg slobodnog vremena. Veliki postotak, točnije 73 ispitanika navodi kako bi više čitalo da je prihvatljivija i cijena navedenih knjiga, dok se čak 43 ispitanika slažu s navedenom tvrdnjom. Prema podacima, kupovina knjiga nije na listi prioriteta građana.

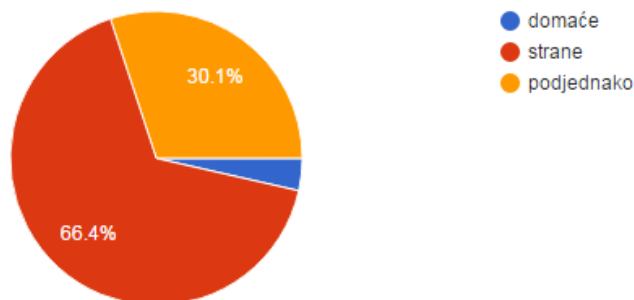
U sljedećoj kategoriji pitanja, ispitanici su trebali ocijeniti zainteresiranost za određeno područje izdavaštva. Ispitanicima je ponuđen izbor između ljubavnih romana, znanstvene literature, primijenjenih znanosti (informatika, domaćinstvo i tehnologija), umjetnosti, jezika, kriminalističkih romana te znanstvene fantastike. Manje od polovice ispitanika u potpunosti zanimaju ljubavni romani, polovicu ispitanika zanima kriminalistički žanr. Za primjenjene znanosti zainteresirano je 47,5% ispitanika, a za jezike njih nešto manje od polovice.

Četrnaesta kategorija u anketnom upitniku ispitala je način na koji se dolazi do željene knjige, pri čemu su ispitanici mogli odabrati više odgovora. Prema dobivenim rezultatima, može se zaključiti kako je glavni način dolaska do željene knjige, odlazak u knjižnice i posudba. Čak 43% ispitanika knjige posuđuje od prijatelja, što govori da je ipak i dijalog o knjigama prisutan. 103 ispitanika kupuje knjige, a 12% njih do knjiga dolazi na drugačije načine.

Sljedeća kategorija, vezana je uz autore knjiga. Jesu li javnosti više popularni domaći ili strani autori? Sudeći prema odgovorima, popularnost u Hrvatskoj bilježe strani autori što se može pripisati i moći medija koji više promiču strane nego domaće autore i naslove. Strane autore čita čak 66,4%

ispitanika dok njih 3,5% čita više domaće autore što ne pridonosi popularnosti domaće književnosti, samim time, ne daje se ni potpora izdavaštvu na domaćem tržištu. U pitanje se dovodi i opstanak hrvatskih književnika čija djela nisu pretjerano cijenjena na vlastitom izdavačkom tržištu. Podjednako čita 30,1% ispitanika i domaće i strane autore.

Čitate li više domaće ili strane autore? (226 responses)

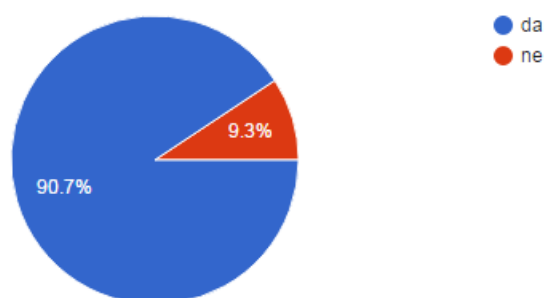

Grafikon 11. Pridavanje pozornosti domaćim ili stranim autorima

Sljedeća je kategorija ispitivala razinu poznavanja stranog jezika te čita li javnost na nekom drugom jeziku, što je povezano i s razinom obrazovanja i pismenosti. U ovoj kategoriji, zabilježeni su pozitivni rezultati. Prema njima, 61, 1% građana ipak čita na drugom jeziku, a u sljedećem pitanju, ispitana je zastupljenost jezika na kojemu se čita. Budući da je engleski jezik najrasprostranjeniji te da se knjige (bilo da je riječ o knjižnicama ili ostalim dostupnim izvorima) najviše čitaju na engleskom jeziku. Na njemačkom jeziku čita tek 6,8% ispitanika, potom je najviše zastupljen talijanski i francuski jezik.

U ovom se anketnom upitniku željelo ispitati i razina poznavanja elektroničke knjige kao medija kojeg je nametnulo internetsko doba i moderna tehnologija. Prema dobivenim odgovorima, elektronička knjiga nije stran pojam u Hrvatskoj. 90.7% ispitanika upoznato je s elektroničkom knjigom, iako čudi podatak kako, s obzirom da je 21 ispitanik ne zna što je točno elektronička knjiga. Tržište e-knjige u Hrvatskoj nije unosna djelatnost, iako pojam nije nepoznat, zahvaljujući brojnim informacijama u posljednje vrijeme koje promiču popularizaciju elektroničke knjige.

Jeste li upoznati s elektroničkom knjigom? (226 responses)

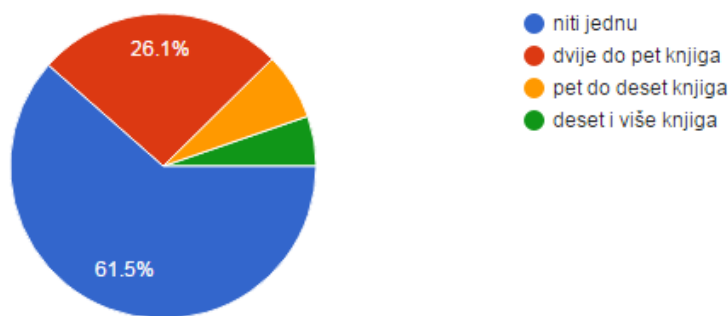
Grafikon 12. Poznavanje pojma elektroničke knjige

Kod idućeg pitanja, od ispitanika se zahtijevalo da odgovore na pitanje posjeduju li podoban uređaj za čitanje e–knjiga (tablet ili e –čitač). Njih 42, 9% odgovorilo je kako posjeduje uređaj, dok je 129 ispitanika, odnosno 57,1% navelo kako ne posjeduje uređaj za čitanje e – knjiga. Razlozi bi mogli biti raznovrsni – možda ispitanici elektroničke knjige čitaju na prijenosnim računalima ili kompjuterima ili pak ne čitaju elektroničke knjige. Koji god razlog bio, ni kultura čitanja elektroničkih knjiga nije posebice zastupljena u Hrvatskoj.

Iduća kategorija u anketnom upitniku, zahtijevala je od ispitanika da se prisjete koliko su elektroničkih knjiga pročitali u posljednjih godinu dana. Upravo dobiveni rezultati pokazuju da je elektronička knjiga hrvatskoj javnosti još uvijek nepoznat pojam. Naime, prema dobivenim rezultatima, čak 61, 5% ispitanika u posljednjih godinu dana nije pročitalo niti jednu elektroničku knjigu. Budući da su u prethodnim kategorijama, rezultati pokazali kako je cijena jedan od ključnih razloga zbog kojih ispitanici ne kupuju knjige te da je kupovna moć u Hrvatskoj i životni standard nedostatan. Zanimljivo je da građani ne čitaju elektroničke knjige upravo zbog uštede financijskih sredstava. Veliki postotak ispitanika, njih 26,1% odgovorilo je kako je pročitalo tek dvije do pet knjiga u posljednjih godinu dana što je značajna brojka. Samo 5,3% ispitanika, točnije njih 12 je pročitalo deset na više knjige u posljednjih 12 mjeseci što nije značajna brojka. Ipak, situacija ne čudi jer bi politička javnost i nadležne institucije prvenstveno trebale potaknuti javnost na čitanje i kupnju knjiga, a na listi prioriteta, elektronička knjiga je na drugom mjestu. Ipak, smjernice i mjere za poticanje kulture čitanja, prijeko su potrebne.

Koliko ste elektroničkih knjiga pročitali u posljednjih godinu dana?

(226 responses)

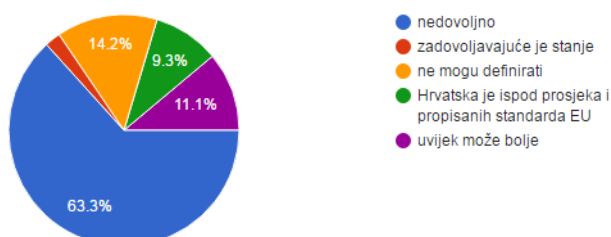

Grafikon 13. Čitanje elektroničkih knjiga u posljednjih godinu dana

Sljedeća kategorija pitanja ispitala je osobno stajalište gdje se željelo saznati od samih ispitanika kako oni ocjenjuju i vide kulturu čitanja, jesu li zadovoljni trenutnom situacijom u Hrvatskoj ili i sami smatraju kako se nedovoljna pozornost pridaje čitanju. Svjesnost ispitanika da gotovo da ne možemo pričati o kulturi čitanja, da je ona nerazvijena, nezadovoljavajuća postoji kod njih 143 od 226 ispitanika. Točnije, 63,3%. Dakle, i sami ispitanici uviđaju trenutnu situaciju, što potvrđuje i jednu od navedenih teza istraživanja. Nadalje, 9,3% ispitanika smatra kako je Hrvatska, uzimajući u obzir standarde i norme propisane od strane Europske Unije, ispod svakog prosjeka. Samo pet ispitanika smatra kako je kultura čitanja na zadovoljavajućoj razini. Dakle, i ovo je jasan pokazatelj kako bi se promjene u kulturnim politikama morale dogoditi.

Prema Vašem mišljenju, koliko je zastupljena kultura čitanja u Hrvatskoj?

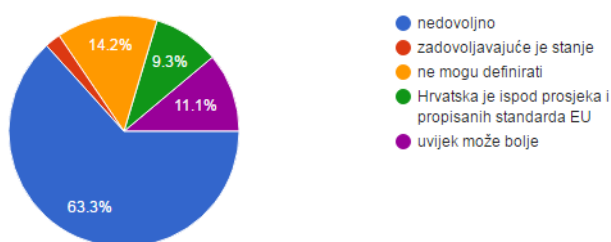
(226 responses)

Grafikon 13. Mišljenje ispitanika o razini kulture čitanja u državi

Prema Vašem mišljenju, koliko je zastupljena kultura čitanja u Hrvatskoj?

(226 responses)

Grafikon 14. Mišljenje ispitanika o razini kulture čitanja u državi

Posljednje pitanje u anketi otvorenog je tipa kako bi se pobliže mogli ispitati stavovi javnosti. Pitanjem se željelo saznati motive ispitanika i mjere koje bi ih potaknule da veću pozornost i slobodno vrijeme posvete upravo čitanju. Svih 226 ispitanika, odgovorilo je na navedenu tvrdnju. Najveći broj ispitanika, njih 102 odgovorilo je kako bi ih na više čitanja motiviralo upravo i više slobodnog vremena, i humanija organizacija vremena od strane poslodavca. Ljudi čitaju iz razonode, no problem koji ne zahtijeva jednostavno rješenje, upravo je dokolica. Očekivano je bilo kako više slobodnog vremena, utječe i na veće posvećivanje čitanju. Veća učestalost čitanja, prema mišljenju 52 ispitanika, bila bi kada bi knjige u knjižarama bile povoljnije. Očekivani je to faktor koji utječe na samo stanje u izdavaštvu, ali i kulturu čitanja. Možda bi se subvencijama i državnim poticajima ili pak akcijama u trgovačkim lancima i knjižarama i kultura čitanja poboljšala. Sljedeći navedeni razlozi koje navodi manji broj ispitanika, zanimljivi su za interpretaciju. Neki od ispitanika kao motivaciju navode i ekonomske čimbenike u zemlji. Možda kada bi životni standard bio poboljšán, i kupovna moć građana bi bila veća. Naime, odgovori ispitanika pokazali su kako bi veći izbor naslova i zanimljive teme mogle također utjecati na povećanje čitanja. Ono što se pokazalo intrigantnim odgovorom, između ostalih je i reklamiranje knjiga.

Iako mediji posvećuju oglasni prostor i najpopularnijim izdanjima i svjetski poznatim autorima, ne bi bila loša ideja proširiti reklamni prostor namijenjen upravo mediju knjige. Poneki ispitanik naveo je kako bi ga na veću pozornost knjigama, naveli i knjižni klubovi u kojima bi se moglo raspravljati o pročitanoj djelu. Budući da u Hrvatskoj mnoge udruge knjižničara, pisaca, organiziraju knjižne večeri, vjerojatnost da javnost s njima nije pobliže upoznata, vrlo je vjerojatna. Jedan od načina na koji bi se mogla potaknuti i osviještenost o postojanju takvih događaja svakako podrazumijeva i veći poticaj i informiranje građana o knjižnim večerima ili klubovima koji su dovoljno razvijeni u Hrvatskoj, iako se s onim europskim ne mogu usporediti. Neki od zanimljivih odgovora, bili su i nedostatak interneta što dokazuje koliko moderna tehnologija zaokuplja slobodno vrijeme ispitanika. Odgovori u korelaciji s tim, također su naveli kako bi ih i popuni nestanak društvenih mreža i

računalnih igara također naveo na veće čitanja. Iako u manjini, neki su ispitanici odgovorili kako ih na veću motivaciju i želju za čitanjem općenito, ne bi navelo ništa. Poneki ispitanici, odgovorili su kako slobodno vrijeme više posvećuju filmovima koji su napravljeni prema knjigama, što je jednostavnije negoli pročitati knjigu.

MOŽDA, VIŠE SLOBODNOG VREMENA
samo mi je potrebno više slobodnog vremena
odmor za dušu, konačno više vremena za sebe, čitam knjigu. Žalosno je nemam dovoljno vremena za čitanje. Uvijek nešto novo učimo na poslu, stalno nešto učimo, koliko god smo stari .
Manje opterećenje obavezama na fakultetu
Teško pitanje za odgovoriti... Da bi me nešto potaknulo da čitam knjigu je slobodno vrijeme i kvalitetno štivo za čitanje.
lakši šristup e-knjigama.
Kada bih znao da će me određeno štivo dovoljno zanimati.
Da imam slobodnog vremena i za čitanje
više slobodnog vremena jer ga sada prvenstveno koristim za kućanske poslove i rekreaciju, a nedgostaje mi ga za čitanje i hobije
Bolja promocija književnih djela i pristupačnija cijena
Više vremena
Zanimljiva radnja u knjizi
Cijeli kompleti knjiga za posuditi a ne za kupiti.
Bolji socijalni i ekonomski uvjeti u zemlji, sveukupno povoljnije stanje u zemlji

Grafikon 15. Motivacija ispitanika na učestalost čitanja (otvoreno pitanje)

Ipak, svi navedeni odgovori ukazuju da je promocija i popularizacija čitanja, bilo da je riječ o uživanju, razvijanju intelektualnih sposobnosti ili iz nekog drugog razloga, u Hrvatskoj prijeko potrebna.

6. ZAKLJUČAK

Knjiga je medij koji postoji od početaka civilizacije. Potreba za obrazovanjem, zabilježavanjem vlastitih misli, ideja i prenošenje znanja i stavova na druge, može se promatrati od antičkog doba, kao i razvoj knjižnica i biblioteka. Iako je moderno doba sa sobom donijelo nove tehnologije, omogućilo dostupnost podacima na bilo kojem mjestu, na neki način knjižnicu omogućilo dostupnijom građanima, sa sobom je internetsko doba donijelo i određene nedostatke. Građanima nedostaje slobodnog vremena, pismenost više ne podrazumijeva samo razinu obrazovanja, već i medijsku pismenost, a sve je to promijenilo i odnos prema čitanju. Iako razvijenije zapadne zemlje bilježe porast pismenosti i čitaju gotovo pet puta više, hrvatska razina kulture čitanja ne može se pohvaliti poboljšanjima i doraslosti njima. Interes za čitanje, manji je nego ikada, više se pozornosti posvećuje knjigama koje izazivaju bijeg od svakodnevne rutine, prema mišljenjima građana, institucije prisiljavaju na čitanje, a politika koja bi trebala usmjeravati i poticati na čitanje, zakazuje. Budući da nema kulture čitanje, nema ni prosperiteta za izdavačku djelatnost.

Naime, izdavačke kuće, nakon zlatnih godina izdavaštva koje su vladale krajem prve polovice 19. stoljeća, ne vraćaju staru slavu, pad nakladništva bilježi se i u 21. stoljeću, a nacionalne politike koje bi trebale, budući da je Hrvatska i članica Europske Unije, ići u korak sa standardima kulture drugih zemalja, uvelike zaostaje. Izdavačke kuće sve više su monopolizirane, a ne postoji ni prijeko potrebna mreža knjižnica. Naslovi koji se objavljuju, sve više su bestseleri koji su i najtraženiji prema čitateljskim ukusima građana. Nedovoljno je prostora ostavljeno stručnoj literaturi i širem spektru književnih vrsta. Uzimajući u obzir i političku, ali i ekonomsku krizu koja je zavladała Hrvatskom, pad izdavaštva i čitanja, nažalost ne začuđuje. Potpore i otkup knjiga za koje se izdvaja iz državnog proračuna godinama se smanjuju što pokazuje koliko je kultura čitanja zastupljena na listi državnih prioriteta. Nacionalna strategija za poticanje čitanja, iako predložena, još uvijek nije započela u praksi. Ipak, postoje i manja poboljšanja. Sve više je lokalnih sajмова knjiga, organiziraju se i knjižne večeri, portali potiču čitanje preporukama za određenu knjigu, a i državni je vrh razvio određene metode i mjere poticanja onih najmlađih na čitanje, u suradnji s ostalim čimbenicima socijalizacije.

Znanstvenih je istraživanja posvećenih promatranju kulture čitanja, još uvijek nedovoljno. Provedeno istraživanje u ovom akademskom radu, pokazalo je i potvrdilo četiri temeljne teze: Hrvati ne čitaju dovoljan broj knjiga, razina čitanja opada, a samim time, ne možemo govoriti o visokoj razini kulture čitanja. Nadalje, elektronička knjiga nije naišla na plodno tlo u Hrvatskoj, iako postoje određena poboljšanja u kupnji i informiranosti građana o postojanju i prednostima koje

pruža elektronička knjiga i knjižnice te knjižare koje ih promiču. Također, Internet postaje primarnim sredstvom informiranja, zabave i većina slobodnog vremena građana posvećuje se upravo mogućnostima koje nudi ovaj najmlađi medij.

Pretpostavka koja nije potvrđena u ovom istraživanju, vezana je za korelaciju čitanja i čitateljskih navika s razinom obrazovanja. Budući da visoko obrazovanje podrazumijeva i određen broj godina posvećenih izučavanju potrebne literature, prema rezultatima istraživanja dokazano je kako upravo oni ispitanici koji se školuju na visokim ustanovama obrazovanja, čitaju jer im te iste institucije nameću čitanje. Stoga ni razina obrazovanja ne može uvjetovati veću kulturu čitanja.

Ovaj znanstveni rad implicira na sustavan i kontinuiran rad koje moraju obaviti Ministarstva i državni vrh zadužen za promicanje kulture, kako u Hrvatskoj, tako i u svijetu. Donošenje Nacionalne strategije za promicanje i poticanje čitanja, nužnost je i prema obvezama i propisanim standardima Europske Unije. Ako se želi promicati hrvatska književnost i kultura, nužno je osigurati i uvjete kako kultura čitanja, a samim time i izdavačka djelatnost, ne bi izumrla u budućnosti.

7. LITERATURA

a) Knjige i članci

1. Stipčević A. (2006.) *Povijest knjige (Drugo, prošireno i dopunjeno izdanje)*. Zagreb:Matica Hrvatska.
2. Tomašević N. (2009.) *Knjiga, tranzicija, iluzija*. Zagreb, Naklada Ljevak.
3. Tomašević N. (2015.) *Kreativna industrija i nakladništvo*. Zagreb, Naklada Ljevak.
4. Božičević, H. (2012.) *Kako se kalio hrvatski nakladnik*. Zagreb, Edicije Božičević.
5. Živković D. (2001.) *Elektronička knjiga*, Zagreb : Multigraf d.o.o.
6. Jelušić S. (2012.) *Ogledi o nakladništvu*. Zagreb : Naklada Ljevak.
7. Jelušić S. (1999.) *Nakladništvo, knjižarstvo i knjižničarstvo : nepotrebne djelatnosti ili sigurna informacijska poluga budućnosti*, Ljubljana : Knjižnica (303. -318.)
7. Zaid, G. (2005.) *Koliko knjiga!* Zagreb : Algoritam
8. Corbetta P. (2003.) *Social Research: Theory, Methods and Tehniques*. London : SAGE (68 -130)
9. Dahl S. (1979.) *Povijest knjige*, Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo.

b) Internetske stranice, dokumenti i članci

1. Hrvatska enciklopedija www.enciklopedija.hr
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42840> (Pristupljeno 11. svibnja 2016.)
2. Hrvatska enciklopedija <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42840> (Pristupljeno 11. svibnja 2016.)
3. Hrvatska nacionalna uzdanica <http://shp.bizhat.com/Karamatic.html> (Pristupljeno 11. svibnja 2016.)
4. Moderna vremena infoportal <http://www.mvinfo.hr/clanak/hrvatska-knjiga-kako-sprijeciti-povratak-u-90-te> (Pristupljeno 11. svibnja 2016.)

5. Booksa.hr <http://www.booksa.hr/vijesti/sve/nove-knjige-novi-osjecaji> (Pristupljeno 12. svibnja 2016.)
6. Ministarstvo kulture: prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja (Pristupljeno 13. svibnja 2016.)
7. Wikipedia https://hr.wikipedia.org/wiki/Projekt_Gutenberg (Pristupljeno 15. svibnja 2016.)
8. <https://loomen.carnet.hr/mod/book/view.php?id=133556&chapterid=31814> (Pristupljeno 17. svibnja 2016.)
9. Carnet Loomen <https://loomen.carnet.hr/mod/book/view.php?id=133556&chapterid=31814> (Pristupljeno 17. svibnja 2016.)
10. Novilist.hr <http://www.novilist.hr/Kultura/Ostalo/Porazavajući-podaci-Više-od-50-posto-Hrvata-smatra-da-im-knjige-ne-trebaju>(Pristupljeno 22. svibnja 2016.)
11. Gfk : Istraživanje tržišta knjiga u RH (2016) https://issuu.com/modernavremena/docs/gfk_-_istraživanje_tržišta_knjig (Pristupljeno 22. svibnja 2016.)
12. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Izvješće o postignutim rezultatima iz čitanja http://dokumenti.ncvvo.hr/PIRLS/Dokumenti/PIRLS_2011_izvjesce.pdf (Pristupljeno 22. svibnja)
13. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency Report http://eacea.ec.europa.eu/education/Eurydice/documents/thematic_reports/130HR.pdf (Pristupljeno 25. svibnja 2016.)
14. Čitaj mi! Nacionalna kampanja za poticanje čitanja naglas djeci od najranije dobi <http://www.citajmi.info/kampanja/> (Pristupljeno 26. svibnja 2016.)
15. Moderna vremena.info portal Jesmo li što naučili od noći knjiga <http://www.mvinfo.hr/clanak/jesmo-li-sto-naucili-od-noci-knjige> (Pristupljeno 26. svibnja 2016.)
16. Wikipedia Sa(n)jam knjige u Istri [https://hr.wikipedia.org/wiki/Sa\(n\)jam_knjige_u_Istri](https://hr.wikipedia.org/wiki/Sa(n)jam_knjige_u_Istri) (Pristupljeno 26. svibnja 2016.)

8. PRILOZI

8.1. Anketni upitnik – Medijsko izdavaštvo i kultura čitanja u Hrvatskoj

1. Spol:

Muški

Ženski

2. Dob:

18 – 24 godine

25 -35 godina

36 – 50 godina

51 i više godina

3. Stručna sprema:

SSS – srednja stručna sprema

VŠS – viša stručna sprema

VSS – visoka stručna sprema

VSS, mr.

VSS, dr.

4. Koji medij najviše koristite?

- a) novine
- b) internet
- c)radio
- d)televiziju
- e)knjigu

5. Uzimajući u obzir slobodnu procjenu, koliko ste knjiga pročitali u posljednjih godinu dana?

- a) niti jednu
- b) od 2 – 10 knjiga
- c) od 11 – 20 knjiga
- d) od 20 – 30 knjiga
- e) od 30 na više knjiga

6. Koliko ste knjiga, uzimajući u obzir ove koje ste pročitali, kupili?

- a) niti jednu
- b) od 2 -10 knjiga
- c) od 11 -20 knjiga
- d) od 20 – 30 knjiga

7. Koliko knjiga posjeduje Vaše kućanstvo?

- a) niti jednu
- b) manje od pet knjiga
- c) manje od dvadeset knjiga
- d) manje od pedeset knjiga
- e) više od stotinu knjiga

7. Što bi vas navelo češće kupujete knjige?

- a) više jeftinijih knjiga
- b) više naslova popularnih knjiga /veći izbor
- c) ništa

8. Što najviše čitate?

- a) znanstvene knjige i časopise
- b) stručnu literaturu i udžbenike (enciklopedije, leksikoni, rječnici, zbornici radova)
- c) poezija
- d) beletristika
- e) nešto drugo _____

9. Po kojim kriterijima odabirete knjigu?

- a) preporuci prijatelja
- b) zanimljivom naslovu
- c) vrsti književnog djela
- d) autoru
- e) nešto drugo _____

10. Na sljedeća pitanja Vas molim da odgovorite zaokruživanjem jednoga od brojeva koji označavaju Vašu suglasnost s navedenom izjavom, pri čemu su im značenja sljedeća:

1. U potpunosti se ne slažem, 2. Ne slažem se, 3. Niti se slažem niti se ne slažem, 4. slažem se, 5. U potpunosti se slažem.

Čitam kako bih proširio/la vlastiti vokabular 1 2 3 4 5

Čitanje knjiga doprinosi boljem razumijevanju svijeta oko mene i tema s kojima se susrećem u svakodnevnom životu 1 2 3 4 5

Čitanjem knjiga povećavam vlastite sposobnosti 1 2 3 4 5

Čitam jer mi je dosadno 1 2 3 4 5

Čitanje knjiga doprinosi mom vlastitom intelektualnom razvoju 1 2 3 4 5

Čitam isključivo jer me institucije obrazovanja prisiljavaju na to 1 2 3 4 5

Čitam kako bih pobjegao/la od svakodnevne rutine 1 2 3 4 5

Čitanje je knjiga beskorisno 1 2 3 4 5

11. Više vremena bih posvetio/la čitanju kada:

Bih imao/la više slobodnog vremena i dokolice 1 2 3 4 5

Kada me obrazovne institucije ne bi prisiljavale na to nametanjem određene literature
1 2 3 4 5

Kada bi kupovna cijena knjiga bila prihvatljivija i manja 1 2 3 4 5

Kada bih imao sadržajno veći izbor 1 2 3 4 5

12. Ocijenite Vašu zainteresiranost za pojedino područje izdavaštva:

Znanstvena literatura (udžbenici, leksikoni, enciklopedije) 1 2 3 4 5

Primijenjene znanosti (informatika, tehnologija, domaćinstvo) 1 2 3 4 5

Umjetnost 1 2 3 4 5

Jezici 1 2 3 4 5

Ljubavni romani, znanstvena fantastika, kriminalistički romani 1 2 3 4 5

13. Kako dolazite do željene knjige?

- a) posudbom u knjižnicama
- b) kupnjom knjige u knjižarama
- c) kupnjom knjige u trgovačkom lancu
- d) posudbom od prijatelja
- e) nešto drugo: _____

14. Čitate li više domaće ili strane autore?

- a) domaće
- b) strane
- c) podjednako
- d) ne mogu procijeniti

15. Čitate li knjige na stranom jeziku?

- a) da
- b) ne

16. Jeste li upoznati s pojmom elektroničke knjige?

- a) da
- b) ne

17. Posjedujete li elektronički uređaj za čitanje knjiga i literatura?

- a) da
- b) ne

18. Koliko ste elektroničkih knjiga pročitali u posljednjih godinu dana?

- a) niti jednu
- b) dvije – pet knjiga
- c) pet – deset knjiga
- d) deset i više knjiga

19. Prema Vašem mišljenju, koliko je zastupljena kultura čitanja u Hrvatskoj?

- a) nedovoljno
- b) zadovoljavajuće je stanje
- c) ne mogu definirati
- d) Hrvatska je ispod prosjeka i propisanih standarda EU
- e) uvijek može biti bolje

20. Prema osobnom mišljenju, što bi Vas potaknulo da slobodno vrijeme posvetite čitanju?
